

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Світові фінансові кризи та їх особливості »

(назва теми)

здобувача Джансиз Юлії Сергіївни

(ПІБ, підпис)

Науковий керівник:

Кандидат економічних наук, професор, Мусієць Тетяна Вікторівна

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри міжнародних фінансів
д.е.н., професор Мозговий О.М.

(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Я.М.Столярчук

(підпис)

2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.М.Мозговий

(підпис)

2023р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Джансиз Юлії Сергіївні
(прізвище, ім'я, по батькові)

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Світові фінансові кризи та їх особливості»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "22" лютого 2023 р. № 345-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

Аналітичні звіти, наприклад, як «Глобальна фінансова криза 2008 року»; Банк Англії (2009): «Звіт про фінансову стабільність», «Глобальний моніторинговий звіт про небанківське фінансове посередництво» 2021р.; Світовий банк. (2022). «Ризик глобальної рецесії у 2023 році зростає на тлі одночасного підвищення ставок». «Реакція фондового ринку на COVID-19; наукові статті Reassessing the Impact of Finance on Growth, BIS Working Paper No. 381, Congressional Budget Office (2018): Budget Options: Impose a Tax on Financial Transactions., Washington, D.C., Crashes and High

Frequency Trading. Swiss Finance Institute Research Paper. No. 11-63; наукові праці та дослідження науковців як Проноза П., Карл Маркс, Фрідріх Енгельс, Альберт Азріліян, Карл Рудий, Лариса Красавіна, Валерій Грищенко, Cecchetti, S. G./Kharroubi, E., Sahay, R., Turner, A. та інших.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади світової фінансової кризи.
(назва розділу)	
Розділ 2	Аналіз сучасних світових фінансових криз.
(назва розділу)	
Об'єкт дослідження:	Процеси, причини та наслідки світових фінансових криз.
Предмет дослідження:	Теоретичні та практичні засади світової фінансової кризи.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Дослідження світових фінансових криз, їх типів, причин виникнення та історії протягом XX-XXI сторіччя. Також в роботі проводиться аналіз сучасних світових фінансових криз, їх особливостей та впливу на глобальну економіку. Окрема увага приділяється методам протидії світовим фінансовим кризам та їх оцінці застосування. Результати дослідження мають на меті допомогти у покращенні стратегій управління ризиками в умовах глобалізації та забезпеченні стійкого економічного розвитку країни.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Визначити світову фінансову кризу як економічну категорію та її дослідити її типи; встановити причини виникнення світових фінансових криз; проаналізувати історію світових фінансових криз протягом XIX-XXII сторіччя.
--------------------	--

У розділі 2

Визначити особливості світових фінансових криз; здійснити оцінку

впливу світових фінансових криз на глобальну економіку; визначити методи протидії
світовим фінансових кризам та оцінка їх застосування.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ **20__ р.**

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«_____» _____ **20__ р.**

В і д г у к

про кваліфікаційну бакалаврську роботу здобувача освітньо-професійної програми «Міжнародні фінансові відносини»

Джансиз Ю.С.

(прізвище, ініціали)

на тему: «Світові фінансові кризи та їх особливості»

(назва теми)

- 1.Актуальність теми: Тема світових фінансових криз є дуже актуальною, оскільки вона допомагає розуміти причини та наслідки таких подій, які мають великий вплив на глобальну економіку, фінансову стабільність та життя людей. Сучасна глобалізована економіка постійно стикається з ризиками фінансових криз, які мають серйозні наслідки для світової економіки та суспільства в цілому. Розуміння причин та особливостей фінансових криз є необхідним для розробки ефективних стратегій їх попередження та управління.
2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: дана кваліфікаційна бакалаврська робота має логічну структуру; наводиться визначення економічних категорій, наданих рядом вчених; у роботі представлені сучасні статистичні, аналітичні, фактичні дані, які дозволяють розкрити процеси, що аналізуються і розкрити тему кваліфікаційної бакалаврської роботи.
3. Наявність самостійних розробок автора: робота має самостійний характер, про свідчать дані перевірки кваліфікаційної бакалаврської роботи на плагіат 4,76%. Автором самостійно проаналізовано історію світових фінансових криз протягом XIX-XXI сторіччя; визначено особливості світових фінансових криз; оцінено вплив світових фінансових криз на глобальну економіку; визначено методи протидії світовим фінансовим кризам та оцінка їх застосування.
4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: висновки та практичні рекомендації, що надаються в кваліфікаційній бакалаврській роботі можуть бути використані для оцінки впливу світових фінансових криз на глобальну економіку; впливу і шляхів протидії світовим фінансовим кризам; методики протидії світовим фінансовим кризам можуть використовуватись на практиці під час сповільнення економіки для запобігання рецесії.
5. Наявність недоліків: суттєві недоліки були виправлені під час роботи над кваліфікаційною бакалаврською роботою.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: кваліфікаційна бакалаврська робота може бути оцінена на високу позитивну оцінку і допущена до захисту перед ЕК.

Науковий керівник професор кафедри міжнародних фінансів, к.е.н., професор

(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис)

Мусієць Т.В.

(прізвище, ініціали)

“__31__” травня 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 50 сторінок, 9 рисунків, список використаних джерел з 51 найменувань, 3 додатки.

«Світові фінансові кризи та їх особливості»

(назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об'єктом дослідження є процеси, причини та наслідки світових фінансових криз.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади світової фінансової кризи.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – дослідження світових фінансових криз, їх типів, причин виникнення та історії протягом XX-XXI сторіччя. Також в роботі проводиться аналіз сучасних світових фінансових криз, їх особливостей та впливу на глобальну економіку. Окрема увага приділяється методам протидії світовим фінансовим кризам та їх оцінці застосування. Результати дослідження мають на меті допомогти у покращенні стратегій управління ризиками в умовах глобалізації та забезпеченні стійкого економічного розвитку країни.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- визначити світову фінансову кризу як економічну категорію та її дослідити її типи;
- встановити причини виникнення світових фінансових криз;
- проаналізувати історію світових фінансових криз протягом XIX-XXI сторіччя;
- визначити особливості світових фінансових криз;
- здійснити оцінку впливу світових фінансових криз на глобальну економіку;
- визначити методи протидії світовим фінансовим кризам та оцінка їх застосування.

Практичне значення отриманих результатів. В ході вивчення особливостей світових фінансових криз надана оцінка впливу світових фінансових криз на глобальну економіку. Оцінено вплив і шляхи протидії світовим фінансовим кризам

Описані методики протидії можуть використовуватись світом на практиці під час сповільнення економіки для запобігання рецесії.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: фінансові кризи, економічна криза, банкрут, падіння, банківська криза, уповільнення, дефолт, боргова криза, рецесія, депресія, регулювання, бульбашки, кредитна криза, політика, капітал.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ.....	5
1.1. Світова фінансова криза як економічна категорія та її типи.....	5
1.2. Причини виникнення світових фінансових криз	12
1.3. Історія світових фінансових криз протягом XX-XXI сторіччя.	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ КРИЗ	27
2.1. Особливості світових фінансових криз.....	27
2.2. Оцінка впливу світових фінансових криз на глобальну економіку	32
2.3. Методи протидії світовим фінансових кризам та оцінка їх застосування	40
ВИСНОВКИ.....	49
ДЖЕРЕЛА	52
ДОДАТКИ.....	59

ВСТУП

Актуальність теми. Тривалий час економічна криза була незамінною частиною економіки. Можна сказати, скільки існує економіка та стільки існують і кризи в ній. У глобальну епоху характеристики світової економічної кризи перетворили їх на глобальні. Всесвітня криза по суті є частиною глобалізації та результатом природи. Це вимагає дослідження природи, сутності та характеристик глобальної кризи та вивчення глибокої усвідомлення багатьох економічних теорій та практик нових моделей, які з'являються та поширюються.

Криза з 2008-2009 років впливає на фінансову систему світу, але вона не змінила важливості багатьох пов'язаних з цим питань, що розглядаються під час труднощів – пошуку антикризових заходів. Глобальна природа кризи посилила труднощі у впровадженні національних планів кризових політики та виявила, що їх ефективність на міжнародних рівні є досить слабка. Це змусило наукову спільноту змінювати традиційні методи та його погляд на проблеми, і почало знаходити нові методи подолання світових криз.

Дослідження сутності і причин економічних криз та економічних циклів присвячені працям видатних економістів з різних економічних течій та шкіл, таких як: Карл Маркс та Фрідріх Енгельс, Альберт Азріліян, Карл Рудий, Лариса Красавіна, Валерій Грищенко та Петро Проноза.

Метою роботи є дослідження світових фінансових криз, їх типів, причин виникнення та історії протягом XX-XXI сторіччя. Також в роботі проводиться аналіз сучасних світових фінансових криз, їх особливостей та впливу на глобальну економіку. Окрема увага приділяється методам протидії світовим фінансовим кризам та їх оцінці застосування. Результати дослідження мають на меті допомогти у покращенні стратегій управління ризиками в умовах глобалізації та забезпеченні стійкого економічного розвитку країни.

Відповідно до мети було визначено наступні завдання дослідження:

- визначити світову фінансову кризу як економічну категорію та її дослідити її типи;
- встановити причини виникнення світових фінансових криз;
- проаналізувати історію світових фінансових криз протягом XIX-XXI сторіччя;
- визначити особливості світових фінансових криз;
- здійснити оцінку впливу світових фінансових криз на глобальну економіку;
- визначити методи протидії світовим фінансовим кризам та оцінка їх застосування.

Об'єктом дослідження є процеси, причини та наслідки світових фінансових криз.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади світової фінансової кризи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

1.1. Світова фінансова криза як економічна категорія та її типи

Кризові процеси періодично зачіпають економіки практично всіх країн світу або окремі їх сектори. Однак економічній науці досі і не вдалося теоретично і практично вирішити проблему раннього розпізнавання зародження і розвитку кризових процесів в економіці. На рисунку 1.1 представлено підходи до сутності поняття «фінансова криза».

Автор / джерело	• Сутність поняття
Г. Мінські, Ч. Кіндлеберг	• Містить такі елементи, як різке падіння цін на активи, масові банкрутства у фінансовому та нефінансовому секторі, а також порушення діяльності валютного ринку
Ф. Мішкін	• Процес дезорганізації фінансового ринку, при якому проблеми несприятливого відбору та психологічного ризику призводять до того, що фінансові ринки перестають грати роль каналу з передачі фінансових ресурсів суб'єктам з найкращими інвестиційними можливостями
С. П'ятенко, Г. Саприкіна	• Різке падіння вартості акцій на фондовому ринку та / або зростання напруженості в банківській системі
Ф. Левкоєв	• Фінансове банкрутство держави
С. Мочерний	• Значний розлад фінансової системи країни, тобто фінансів держави, підприємств і домогосподарств
А. Грязнова	• Глибокий розлад функціонування основних складових фінансової системи країни
К. Рудий	• Порушення рівноваги у функціонуванні системи фінансових відносин, що виявляється в нестабільності фінансів підприємств і кредитно-фінансових установ і виражене у різкому падінні ВВП, яке призвело до порушення процесу формування та розподілу централізованих фондів держави
В. Грищенко, М. Кизим, Ю. Іванов	• Порушення рівноваги у фінансово-кредитній системі, яке проявляється у банкрутстві кредитно-фінансових установ і суб'єктів господарювання, знеціненні національної валюти, неспроможності держави фінансувати бюджет і вчасно відповідати за зовнішніми зобов'язаннями
А. Азріліян	• Глибокий розлад державних фінансів, що виник в умовах загальної кризи економіки
Сучасний економічний словник	• Глибокий розлад державної фінансової, грошової системи, що виявляється в різкій невідповідності доходів бюджету його витратам, нестабільності та падінні валютного курсу національної грошової одиниці, взаємних неплатежах економічних суб'єктів, невідповідності грошової маси в обороті загальному грошовому обороту, інфляції

Рисунок 1.1 – Підходи до поняття фінансова криза

Джерело: [1]

Отже, поняття «фінансова криза» формулюється як значний розлад фінансової системи країни, який виявляється у вигляді боргової, грошово-кредитної, банківської, валютної, фондової та іпотечної криз тощо.

Фінансова криза може бути обмежена однією країною або одним сегментом фінансових послуг, але ймовірніше, що вона пошириться на регіональний або глобальний рівень.

Класифікаційна ознака фінансових криз може бути описана за допомогою наступних параметрів вказаних на рис 1.2. (Додаток В) [2]

1. Ступінь поширення: Ця ознака вказує на масштаб і вплив фінансової кризи на різні регіони та країни. Вона може бути класифікована як глобальна(впливає на більшість країн), міжнародна, світова, регіональна(впливає на певний регіон), національна, місцева, галузева.
2. Сегментація: Ця ознака вказує на те, в якому секторі економіки виникла фінансова криза. Ось деякі загальні типи фінансових криз, які можуть бути класифіковані за допомогою сегментації. Валютна криза: Виникає, коли валютний курс падає або коли немає достатніх резервів іноземної валюти для покриття зовнішніх зобов'язань. Криза раптової зупинки: Це стан, коли певний сектор економіки раптово перестає функціонувати або функціонує з значними обмеженнями. Боргова криза: Виникає, коли суверенний державний борг стає неплатоспроможним або вкрай небезпечним для фінансової стійкості країни. Криза кредиту: Виникає, коли невідплати за кредитами індивідуальних позичальників або підприємств перевищують прийнятний рівень, що може призвести до проблем в банківській системі та економіці в цілому. Кредитна криза: Це виникає, коли позичальники не можуть погасити свої кредитні зобов'язання. Це може бути наслідком неплатоспроможності великої кількості боржників.
3. Тривалість: Ця ознака вказує на те, як тривалим був період фінансової кризи. Кризи можуть бути короткотерміновими (тривають кілька місяців), середньотерміновими (тривають кілька років) або довготерміновими (тривають декілька десятиліть).

4. Форма прояву: Внутрішня фінансова криза - це криза, яка починається і розповсюджується всередині самої країни або конкретного фінансового системи. Така криза може мати внутрішні причини, такі як недостатня регуляція фінансового сектору, погане управління банків та фінансових установ, неплатоспроможність боржників, незадовільний рівень економічного розвитку тощо. Внутрішні кризи можуть мати серйозні наслідки для місцевої економіки, банківської системи та громадян. Зовнішня фінансова криза - це криза, яка походить з-за межі країни і має вплив на її фінансову систему та економіку. Зовнішні кризи можуть бути спричинені зовнішніми факторами, такими як глобальні фінансові ринки, зміни у світовій кон'юктурі, залежність від зовнішніх позик або інвестицій, валютні кризи тощо. Ці кризи можуть мати широкі наслідки для всієї країни, включаючи знецінення валюти, падіння біржових індексів, зростання безробіття та знецінення активів.

Фінансова криза може набувати кількох сегментів, включаючи кредитну паніку та банківську кризу або крах фондового ринку. Але це відрізняється від рецесії, яка часто є результатом такої кризи. Фінансові кризи ведуть безпосередньо до втрати національного багатства, але не обов'язково призводять до суттєвих змін у реальній економіці. Коли вартість фінансових установ чи майна швидко падає, виникає фінансова криза.

Фінансові кризи можуть приймати різні сегменти:

1. Валютна криза (рис. 1.3). Це передбачає ситуацію, в якій відбувається різке падіння вартості валюти країни поряд із волатильністю ринків та відсутністю довіри до економіки. При цьому країна стикається з безперервним та частим зростанням та падінням вартості валюти. Це може бути не передбачуваним. Такі чинники, як уряд, інвестори, центральні банки або їх комбінація часто викликають фінансову кризу. Це спричинено хронічним дефіцитом платіжного балансу. Це призводить до великомасштабних економічних збитків і втрати капіталу.

Автор / джерело	•Сутність поняття
Дж. Франкель, А. Росе	•Швидке номінальне знецінення валюти мінімум на 25% або 10% зростання рівня знецінення
К. Рудий	•Різке знецінення національної валюти як мінімум на 25-30%(або 10% зростання рівня знецінення), яке супроводжується скороченням золотовалютних резервів держави
А. Азріліян	•Різке загострення протиріч у валютній сфері, проявляється в різкому коливанні валютних курсів, швидких і значних за масштабами переміщеннях валютних резервів, девальвації і ревальвації валют, погіршенні міжнародної валютної ліквідності
В. Грищенко, М. Кизим, Ю. Іванов	•Різке знецінення національної валюти (девальвація), як мінімум на 25-30%, що супроводжується скороченням золотовалютних резервів держави за рахунок зростання негативного сальдо платіжного балансу по поточних і капітальних операціях
А. Анікін	•Погіршення платіжного балансу по поточних операціях, догляд (втеча) капіталу і дефіцит платіжного балансу за капітальними операціями, виснаження валютних резервів, різке зниження курсу національної валюти (девальвація), можливо також введення і посилення валютних обмежень
Сучасний економічний словник	•Виникнення у валютній сфері, на валютних ринках критичної ситуації, яка характеризується різкими коливаннями валютного курсу, вичерпанням валютних резервів країни

Рисунок 1.3 – Підходи до поняття валютна криза

Джерело:[1]

2. Криза раптової зупинки. Це має на увазі раптову зупинку або скорочення припливу іноземного чи приватного капіталу в економіку, що ставить під загрозу здатність економіки оплачувати свої зовнішньоторговельні та фінансові потреби.

3. Боргова криза. Це має на увазі стан, що переважає в економіці, при якому країна не в змозі погасити свій державний борг. Боргова криза виникає, коли доходи, отримані за рахунок податків, менші порівняно з витратами у довгостроковій перспективі. Кожен уряд фінансує свої витрати, виділяючи гроші із податкових надходжень. А якщо податкових надходжень недостатньо, уряд може компенсувати ці втрати, продаючи інвесторам казначейські векселі на ринку. Підходи до поняття боргової кризи відображено на рис. 1.4.

Автор / джерело	•Сутність поняття
М. Рейнхарт, К. Рогофф	•Нездатність уряду здійснити основні виплати або виплати за відсотками на узгоджену дату
К. Рудий	•Криза платоспроможності, за якої боржники не здатні або не бажають обслуговувати і погашати взяті на себе зобов'язання
В. Грищенко, М. Кизим, Ю. Іванов	•Нездатність держави та суб'єктів господарювання обслуговувати і погашати свої зобов'язання як всередині країни, так і поза її межами
Л. Красавіна	•Криза платоспроможності як нездатність погашати свої зобов'язання
А. Азріліян	•Стан, за якого яка-небудь країна або група країн не можуть виконати свої міжнародні зобов'язання, погасити наданий кредит і виплатити відсотки

Рисунок 1.4 – Підходи до поняття боргова криза

Джерело:[1]

4. Банківська криза. Така ситуація виникає, коли кілька банків одночасно стикаються із серйозними проблемами, пов'язаними з платоспроможністю та ліквідністю. Якщо бути точним, банківська криза має місце, коли корпоративний сектор та фінансовий сектор економіки стикаються з численними шахрайствами, аферами та дефолтами. Через це руйнується банківська система економіки. А банки та фінансові установи стикаються з труднощами у своєчасному погашенні контрактів. Отже, спостерігається зростання непрацюючих активів. Внаслідок чого весь капітал банківської системи виснажується.

У сучасній банківській системі є запобіжні заходи, які ускладнюють реалізацію цього сценарію, в тому числі вимога до банків підтримувати значні резерви готівки. Крім того, банківська система об'єдналася у кілька гігантських глобальних інститутів, що робить малоімовірним те, що регіональні чинники можуть спровокувати загальносистемну кризу. Але ці великі установи мають свої ризики[1].

5. Кредитна криза – це збій у фінансовій системі, викликаний раптовим і серйозним порушенням нормального процесу руху готівки, що лежить в основі будь-якої економіки. Кредитна криза викликана тригерною подією, такою як несподіване та масове невиконання зобов'язань за банківськими кредитами. Кредитна криза стає кредитною кризою, коли кредитування підприємств та споживачів вичерпується, що має каскадні наслідки для всієї економіки. Підходи до поняття кредитна криза відображено на рис. 1.5.

Кредитна криза має тригерну подію. Наприклад, потенційний вплив сильної посухи, коли фермери втрачають урожай. Без доходу від продажу врожаю вони не можуть погасити свої банківські кредити. Без цих платежів за кредитом банку не вистачає готівки, і йому доводиться різко відмовлятися від видачі нових кредитів. Банк, як і раніше, потребує грошових потоків для своїх звичайних операцій, тому він нарощує запозичення на ринку короткострокового кредитування. Проте сам банк тепер став кредитним ризиком, і інші кредитори відтнули його.

Автор / джерело	• Сутність поняття
К. Маркс, Ф. Енгельс	• Особлива фаза будь-якого виробничого і торгового кризи
А. Азріліян	• Періодично повторювані вибухи протиріч і потрясінь у грошово-кредитній сфері, що спричинені диспропорціями у відтворенні
К. Рудий	• Порушення грошових розрахунків в економіці, розвиток грошових сурогатів, нестача готівки
Сучасний економічний словник	• Періодично повторювані вибухи протиріч і потрясінь у грошово-кредитній сфері, зумовлені недотриманням принципів грошового обороту, диспропорціями у виробництві, розподілі, обміні, споживанні
Інтернет-словник	• Порушення збалансованості грошово-кредитної системи капіталізму, що виявляється в різкому скороченні комерційного і банківського кредиту, масовому вилученні вкладів і крахів банків, падінні курсів акцій і облігацій, різкому підвищенні норми відсотка тощо

Рисунок 1.5 – Підходи до поняття кредитна криза

Джерело: [1]

У міру того, як криза поглиблюється, вона починає переривати потік короткострокових кредитів, який забезпечує роботу більшої частини ділового співтовариства. Підприємства залежать від цього процесу, щоб продовжувати працювати у звичайному режимі. Коли потік вичерпується, це може мати катастрофічні наслідки для фінансової системи загалом.

У гіршому випадку клієнти дізнаються про проблему, і в банку почнеться «набіг» клієнтів доти, доки не залишиться готівка для зняття. У дещо позитивнішому сценарії банк погіршує свої показники, але його стандарти схвалення кредитів стали настільки обмеженими, що страждає вся економіка, принаймні, у цьому регіоні, що постраждав від посухи.

Фінансова криза має як фінансові, і реальні ефекти. Основні фінансові ефекти відбиваються в[3]:

- уповільнення зростання ВВП;
- зменшення резервів;
- падіння цін на акції.

Навпаки, реальні наслідки кризи можна побачити у:

- великі втрати на виході;
- різні макроекономічні змінні, такі як споживання, виробництво та інвестиції, також зазнають зниження.

Отже, поняття «фінансова криза» формулюється як значний розлад фінансової системи країни, який виявляється у вигляді боргової, грошово-кредитної, банківської, валютної, фондової та іпотечної криз тощо. Фінансова криза може бути обмежена однією країною або одним сегментом фінансових послуг, але ймовірніше, що вона пошириться на регіональний або глобальний рівень.

1.2. Причини виникнення світових фінансових криз

Фінансові кризи можуть бути викликані різними чинниками, зокрема:

- надмірне використання позикових коштів: коли люди, підприємства та уряди беруть на себе надмірні борги, вони наражаються на ризик фінансового краху;
- «Бульбашки» цін на активи: коли вартість активу, такого як будинок чи акції, швидко зростає, це може призвести до фінансової кризи, коли ціна різко впаде;
- закриття банку: коли велика кількість клієнтів намагається зняти гроші з банку одночасно, установа може стати неплатоспроможною і закритися, що спровокує фінансову кризу.
- неправильне управління фінансовою установою: фінансові установи, що погано керуються, можуть збанкрутувати або розоритися, що може спровокувати фінансову катастрофу;
- економічні спади: фінансова криза може виникнути внаслідок економічного спаду, який визначається зниженням економічної активності та зростанням безробіття[4].

Як і у всіх фінансових кризах, світова фінансова криза та її тяжкість пояснюються цілою низкою факторів, і люди досі сперечаються про відносну важливість кожного чинника. Деякі з ключових аспектів включають[5]:

1. Надмірний ризик у сприятливому макроекономічному середовищі. У роки, що передували світовій фінансовій кризі, економічні умови у Сполучених Штатах та інших країнах були сприятливими. Економічне зростання було сильним і стабільним, а темпи інфляції, безробіття та відсоткової ставки були відносно низькими. У умовах ціни на житло сильно зросли.

Очікування того, що ціни на житло продовжуватимуть зростати, змушували домогосподарства, особливо у Сполучених Штатах, необачно брати кредити для купівлі та будівництва будинків. Аналогічні очікування щодо цін на житло також

спонукали забудовників та домогосподарства у європейських країнах (таких як Ісландія, Ірландія, Іспанія та деякі країни Східної Європи) брати надмірні позики. Багато іпотечних позик, особливо у Сполучених Штатах, було видано на суму, близьку (або навіть перевищує) покупну ціну будинку. Більшість таких ризикованих позик було зроблено інвесторами, які прагнуть отримати короткостроковий прибуток шляхом «перепродажу» будинків, та «субстандартними» позичальниками (які мають вищі ризики дефолту[6].

Банки та інші кредитори були готові видавати все більші обсяги ризикованих кредитів із низки причин:

1) конкуренція між окремими кредиторами посилилася за надання все більших сум житлових кредитів, які через гарну економічну ситуацію на той час здавалися дуже прибутковими;

2) багато кредиторів, які надають житлові позички, не уважно оцінювали можливості позичальників погасити позику. Це також відображало поширене припущення про збереження сприятливих умов. Крім того, кредитори не мали стимулу виявляти обережність при прийнятті кредитних рішень, оскільки вони не очікували жодних збитків. Натомість вони продавали великі суми позичок інвесторам, зазвичай у формі пакетів позичок, званих «цінними паперами, забезпеченими іпотекою» (MBS), які складалися з тисяч окремих іпотечних позичок різної якості. Згодом продукти MBS ставали все більш складними та непрозорими, але зовнішні агентства продовжували оцінювати їх як дуже безпечні;

3) інвестори, які купували продукти MBS, помилково вважали, що купують актив з дуже низьким рівнем ризику: навіть якщо деякі іпотечні кредити в пакеті не були погашені, передбачалося, що більшість кредитів, як і раніше, виплачуватиметься. Серед цих інвесторів були великі банки США, а також іноземні банки з Європи та інших країн, які прагнули отримати більш високий прибуток, ніж можна було б отримати на їхніх місцевих ринках.

2. Збільшення запозичення банками та інвесторами. Напередодні GFC банки та інші інвестори у Сполучених Штатах та за кордоном займали все більші суми

для розширення свого кредитування та купівлі продуктів MBS. Позика грошей для купівлі активу (відомий як збільшення кредитного плеча) збільшує потенційний прибуток, але також збільшує потенційні збитки. В результаті, коли ціни на житло почали падати, банки та інвестори зазнали великих збитків через занадто великі позики.

Крім того, банки та деякі інвестори все частіше позичали гроші на дуже короткі терміни, у тому числі овернайт, для купівлі активів, які не можна було швидко продати. Отже, вони дедалі більше залежали від кредиторів, зокрема інших банків, які видають нові кредити з погашення існуючих короткострокових кредитів.

3. Помилки регулювання та політики. Регулювання субстандартного кредитування та продуктів MBS було надто слабким. Зокрема, недостатньо регулювалися інститути, які створювали та продавали інвесторам складні та непрозорі MBS. Мало того, що багатьом окремим позичальникам були надані позики настільки великими, що вони навряд чи могли їх погасити, але й шахрайство стало все більш поширеним явищем, наприклад, завищення доходу позичальника та надмірна обіцянка інвесторам безпеки продуктів MBS, які вони продавали.

Крім того, у міру розвитку кризи багато центральних банків та урядів не повною мірою усвідомили масштаби безнадійних кредитів під час буму та численні способи поширення збитків за іпотечними кредитами у фінансовій системі[7].

У звіті двопартійної Комісії з розслідування фінансової кризи за 2011 рік було виявлено кілька факторів, які сприяли Світовій фінансовій кризі 2007-2009 рр., у тому числі [8]:

1. Нездатність уряду регулювати фінансову галузь. У роки, що передували фінансовій кризі, Конгрес скасував регулювання фінансового сектора. Закон про модернізацію фінансових послуг 1999 року дозволив банкам використовувати депозити для інвестування у похідні цінні папери – фінансові інструменти, вартість яких визначається іншими цінними паперами і, отже, мають велику

цінність волатильності. Закон про модернізацію товарних ф'ючерсів 2000 р. звільнив ці деривативи від регулюючого нагляду, що дозволило фінансовим установам використовувати без регулюючого контролю багато нових та ризикованих фінансових продуктів. [8]

2. Надмірний ризик, який приймає він фінансовими фірмами. Банки не лише концентрувалися найбільше на ризикованих високоприбуткових похідних цінних паперах, а й використовували кредитне плече для купівлі більшої кількості цих цінних паперів, ніж могли собі дозволити. Ці фінансові установи намагалися компенсувати взятий ризик, купуючи як страховку похідний інструмент, званий свопом кредитного дефолту (CDS). У свою чергу, постачальники CDS, такі як страхова компанія AIG (NYSE:AIG), взяли на себе занадто великий ризик і не мали достатнього капіталу для виконання своїх CDS та інших страхових зобов'язань, коли ринок житла впав.

3. Надмірне запозичення споживачами та корпораціями. Під час докризового житлового буму іпотечні кредитори пом'якшили свої стандарти затвердження позик, щоб схвалити більше позик, навіть схвалюючи іпотечні кредити для позичальників із сумнівним кредитом та на 100% або більше вартості будинку. Багато покупців житла максимізували свою купівельну спроможність, вибираючи найдорожчі будинки, які вони могли собі дозволити. З 2001 до 2007 року національний іпотечний борг майже подвоївся, а середній іпотечний борг на домогосподарство зріс більш ніж на 63%.

Фінансові фірми також взяли надмірні суми боргу. Комісія з розслідування фінансової кризи зазначила, що «за одним показником їх коефіцієнти позикових коштів досягали 40:1, що означає, що на кожні 40 доларів активів припадало лише 1 долар капіталу для покриття збитків. Падіння вартості активів менш як на 3% могло ліквідувати фірму».

4. Недостатнє розуміння та реакція законодавців. Законодавці та урядові установи не повною мірою розуміли, як фінансова галузь змінилася за роки, що передували фінансовій кризі, частково через відсутність нагляду. Уряд США не розумів, що крах ринку житла погрожував всій фінансовій системі, внаслідок чого

Конгрес спочатку не зміг вжити пакету заходів щодо фінансової допомоги. Тільки після того, як фондовий ринок впав, а фондові ринки по всьому світу майже впали, Конгрес ухвалив закон про вливання надзвичайних коштів у фінансовий сектор США.

Велика рецесія, яка також називається фінансовою кризою або кризою субстандартного іпотечного кредитування, відноситься до глобального економічного спаду між 2007 та 2009 роками. США офіційно вступили у рецесію у грудні 2007 року, і цей спад не закінчився до червня 2009 р. Це була найтриваліша рецесія з часів Великої депресії, що тривала близько 18 місяців. За цей час ВВП США впав на 4,3% - найбільше падіння з часів Великої депресії.

У рецесій і депресій схожі причини, але загальний вплив депресії набагато гірший. Спостерігаються великі втрати робочих місць, вище безробіття і різке падіння ВВП. Насамперед, депресія триває довше – роки, а не місяці, – і для відновлення економіки потрібно більше часу.

Рецесія може початися по-різному: від раптового економічного потрясіння до наслідків інфляції, що не контролюється. Ці явища є одними з основних факторів рецесії:

1. Раптовий економічний шок. Економічний шок – це несподівана проблема, яка завдає серйозних фінансових збитків. У 1970-ті роки ОПЕК без попередження припинила постачання нафти до США, викликавши рецесію, не кажучи вже про нескінченні черги на заправках. Спалах коронавірусу, який зупинив економіку в усьому світі, є свіжішим прикладом раптового економічного шоку[8].

2. Надмірний борг. Коли приватні особи або підприємства беруть на себе занадто багато боргів, вартість обслуговування боргу може зрости настільки, що вони не зможуть сплачувати свої рахунки. Дефолти, що ростуть за боргами і банкрутства, потім перевертають економіку. «Бульбашка» на ринку житла, яка привела до Великої рецесії, є яскравим прикладом надмірного боргу, що викликає рецесію.

3. «Бульбашки» активів. Коли інвестиційні рішення приймаються під впливом емоцій, погані економічні результати стають їхнім наслідком. Інвестори

можуть стати надто оптимістичними під час сильної економіки. Колишній голова ФРС Алан Грінспен назвав цю тенденцію «ірраціональним достатком», описуючи неймовірне зростання фондового ринку наприкінці 1990-х років. Ірраціональний достаток роздуває «бульбашки» на фондовому ринку або ринку нерухомості, а коли «бульбашки» лопаються, панічні продажі можуть обрушити ринок, викликавши рецесію.

4. Занадто велика інфляція. Інфляція - це стійка висхідна тенденція цін з часом. Інфляція сама по собі не є чимось поганим, але надмірна інфляція є небезпечним явищем. Центральні банки контролюють інфляцію, підвищуючи відсоткові ставки, а вищі відсоткові ставки знижують економічну активність. Неконтрольована інфляція була постійною проблемою у США у 1970-х роках. Щоб розірвати цикл, Федеральна резервна система швидко підвищила відсоткові ставки, що спричинило рецесію.

5. Занадто сильна дефляція. Хоча нестримна інфляція може призвести до рецесії, дефляція може бути ще гіршою. Дефляція – це коли ціни з часом знижуються, що призводить до скорочення заробітної плати, що ще більше знижує ціни. Коли дефляційна петля зворотного зв'язку виходить з-під контролю, люди та бізнес перестають витрачати, що підриває економіку. У центральних банків та економістів мало інструментів для вирішення основних проблем, що спричиняють дефляцію. Боротьба Японії з дефляцією протягом більшої частини 1990-х викликала серйозну рецесію.

6. Технологічні зміни. Нові винаходи підвищують продуктивність і допомагають економіці в довгостроковій перспективі, але можуть бути короткостроковими періодами адаптації до технологічних проривів. У 19 столітті були хвилі технологічних удосконалень, що скорочують трудовитрати. Промислова революція зробила застарілими цілі професії, викликавши рецесії та важкі часи. Сьогодні деякі економісти побоюються, що штучний інтелект та роботи можуть спричинити рецесію, скоротивши цілі категорії робочих місць.

До факторів, що сприяють фінансовій кризі, належать системні збої, непередбачена або неконтрольована поведінка людей, спонукання до занадто

великого ризику, відсутність або збої в регулюванні, а також інфекції, які рівносильні вірусоподібному розповсюдженню проблем з однієї установи чи країни до іншої. Якщо їх не зупинити, криза може призвести до рецесії чи депресії в економіці. Навіть коли вживаються заходи для запобігання фінансовій кризі, вони все одно можуть статися, прискоритися чи заглубитись.

Також глобальні фінансові кризи залежать від кількох факторів. Як правило, у фінансовій системі може бути збій чи помилка. Наприклад, активи можуть бути переоцінені, що означає, що ціна акцій вища, ніж їхній прибуток. Переоцінені активи з часом падають у ціні. У цьому випадку, якщо це великий актив, такий як житло чи автомобілі, це може викликати проблеми у споживачів, які або заплатили більше або менше, ніж насправді коштував продукт.

Невдала державна політика є ще однією причиною фінансових криз. Уряди мають право регулювати фінансові установи, і, коли вони цього не роблять, можуть виникнути фінансові проблеми. Наприклад, погана звітність або регулювання можуть призвести до фінансових помилок, які з часом посилюються.

Зрештою, прийняття рішень споживачами та інвесторами також може призвести до фінансової кризи або посилити її. Зменшуючи споживання або розпродуючи запаси, проблема може ще більше посилитися.

Наслідки глобальної фінансової кризи можна поділити на короткострокові та довгострокові. У короткостроковій перспективі негативні наслідки, пов'язані з рецесією (тобто вищий рівень безробіття, зниження споживчих витрат та збільшення державного боргу), зазвичай можуть бути усунені протягом кількох років після глобальної фінансової кризи. Однак основні довгострокові наслідки залежать від того, якою мірою країни здатні відновитися. Наприклад, після глобальної фінансової кризи 2008 року США ухвалили кілька важливих законодавчих актів, щоб запобігти повторенню такої кризи. Тим не менш, існують побоювання та критика щодо фінансової допомоги, яка допомогла фінансовим установам, які з самого початку викликали фінансову кризу. Це може призвести до загального підриву довіри до урядів, а також до націоналізму та протекціонізму.

Негативні наслідки глобальних фінансових криз зазвичай проявляються у вигляді рецесії. Рецесія - це період економічного спаду, при якому спостерігається незначне або негативне зростання. В результаті часто може відбуватися зростання безробіття, менші споживчі витрати та вищий державний борг. Споживчі витрати можна відкласти, скоротити чи виключити, що призведе до зниження прибутку та зростання бізнесу. Підприємства можуть звільняти працівників, щоб заощадити гроші та ресурси, збільшуючи рівень безробіття. Уряди також можуть допомогти підприємствам та працівникам, пропонуючи компенсаційні пакети або допомогу з безробіття. Однак це може призвести до збільшення державного боргу. У деяких країнах також можуть відбуватися великі урядові перевороти та протести, коли виборці обирають нові партії або чинять тиск на керівництво з метою змусити його піти у відставку. [9]

Таким чином, основними причинами фінансових криз є надмірне використання позикових коштів, «бульбашки» цін на активи, закриття банку, неправильне управління фінансовою установою, економічні спади. До факторів, що сприяють фінансовій кризі, належать системні збої, непередбачена або неконтрольована поведінка людей, спонукання до занадто великого ризику, відсутність або збої в регулюванні, а також інфекції, які рівносильні вірусоподібному розповсюдженню проблем з однієї установи чи країни до іншої. Якщо їх не зупинити, криза може призвести до рецесії чи депресії в економіці. Навіть коли вживаються заходи для запобігання фінансовій кризі, вони все одно можуть статися, прискоритися чи заглибитись.

1.3. Історія світових фінансових криз протягом XX-XXI сторіччя

Економічна історія націй містить кілька історій успіху економічних реформ, проведених ними, але найбільше запам'яталися роки під час економічної кризи. Світовими фінансовими кризами протягом XX-XXI сторіччя були[10]:

- Велика депресія 1932 р.;
- Суецька криза 1956 р.;
- Міжнародна боргова криза 1982 р.;
- Східно-Азійська економічна криза 1997-2001 рр.;
- Латиноамериканська боргова криза в Мексиці, Бразилії та Аргентині 1994-2002 рр.;
- Глобальний економічний спад 2007-2009 рр.[11].

Охарактеризуємо світові фінансові кризи:

1. Велика депресія 1932 року. 25 жовтня 1929 року на Нью-Йоркській фондовій біржі в паніці було продано 13 мільйонів акцій. Протягом 1920-х років американська економіка зростала на 42 %, а вартість фондового ринку збільшувалася на 218 % із 1922 по 1929 рік зі швидкістю 20 % на рік протягом 7 років [12]. У жодній країні ніколи не було такого стрибка цін на акції, який приваблював мільйони американців до фінансових спекуляцій. Ніхто не передбачав наближення краху фондового ринку, і американці вірили у постійне процвітання, доки він не стався. Краху американських ринків у жовтні 1929 року не було раціонального пояснення. Майже 30 млрд. дол. США було втрачено за один день, знищивши тисячі інвесторів. Після краху фондового ринку США в 1931 році з Європи прокотилася серія банківських панік, поширивши фінансову заразу на Сполучені Штати, Велику Британію, Францію і, зрештою, на весь світ, що призвело до Великої депресії. Велика депресія тривала з 1929 по 1939 рік і була найважчим економічним спадом історія. До 1933 р. 15 мільйонів американців залишилися без роботи, 20 000 компаній збанкрутували, а більшість американських банків збанкрутували. На початку 1928 р. Сполучені Штати підтримували значний профіцит рахунку поточних операцій, а Німеччина – значний дефіцит рахунку поточних операцій. Позики державного та приватного сектору Німеччини відбувалися в іноземній валюті через доларові облігації та кредити зі Сполучених Штатів, що спрямовуються через банки в Нідерландах, Швейцарії та Австрії. Грошовий спад у Сполучених Штатах завершився

депресією у Німеччині. Золотовалютні резерви Рейхсбанку різко скоротилися. [13]

У травні 1931 року найбільший банк Австрії Kreditanstalt впав. Оскільки інвестори побоювалися, що їхні гроші буде заморожено або втрачено, відбувся масовий відтік капіталу. Німеччина намагалася отримати іноземні кредити, необхідних припинення кризи. Щоб зупинити відтік капіталу, Німеччині довелося закрити банки, девальвувати марку, домовитися про мораторійні угоди з іноземними кредиторами та запровадити валютний контроль. За період 1930-1932 років грошова маса в США впала на 26 %, у Німеччині - на 27 %, у Великій Британії та Франції – на 18 %.

2. Суецька криза. 26 липня 1956 року Єгипет націоналізував організацію Суецького каналу. Франція, Ізраїль та Великобританія розпочали спільні військові дії, коли Ізраїль вторгся на Сінай 29 жовтня 1956 року. Військові дії тривали два місяці, і в розпал заворушень і невизначеності вибухнула фінансова криза. Незабаром усі чотири країни звернулися за фінансовою допомогою до МВФ. Це також мало багато політичних наслідків: незалежність Єгипту, виживання Ізраїлю як нації та нищівний удар по вікторіанським устремлінням Британії. Суецький канал було закрито на 6 місяців, що призвело до відволікання торгівлі, збільшення витрат та затримки доставки, що вплинуло на баланс поточних рахунків усіх чотирьох країн[14].

У вересні-жовтні 1956 р. Єгипет, Ізраїль та Франція звернулися до МВФ із проханнями про фінансування, щоб подолати тимчасові проблеми з платіжним балансом, що виникають через поточний рахунок. 1956 року Великобританія мала значний профіцит рахунку поточних операцій. Фунт стерлінгів потрапив під сильний спекулятивний тиск і Великобританія стала свідком короткострокового відтоку капіталу. Сполучене Королівство у відсутності права отримання фінансової допомоги МВФ. Банк Англії мав достатньо ресурсів, щоб кредитувати і парувати відтік без допомоги МВФ. При цьому МВФ фінансував усі 4 країни в режимі очікування. Ця участь дало МВФ роль міжнародного керуючого

кризовими ситуаціями. Суецька криза була першою великою фінансовою кризою повоєнної доби.

3. Криза міжнародної боргу. Міжнародна боргова криза почалася 20 серпня 1982 р. Мексика не змогла погасити належний кредит і охопила 20 країн. Це було початком десятирічної міжнародної боргової кризи. У березні 1981 року Польща повідомила своїх банківських кредиторів про те, що не може погасити свої боргові зобов'язання. Польща зіткнула в прірву ще кілька країн – Румунія, Угорщина та Югославія також вимагали перенесення термінів погашення. Скорочення грошової маси у Сполучених Штатах у період 1970-80 років призвела до сталого підвищення курсу долара США. Це зробило виплати у доларовому вираженні неймовірно складними для більшості країн Східної Європи та Латинської Америки. Криза комерційного боргу вибухнула 1982 року і тривала до 1989 року.

У 1970-х роках країни, що розвиваються, вільно брали позики на швидкозростаючих міжнародних кредитних ринках за низькими відсотковими ставками. Банки збагатилися готівкою за рахунок великих депозитів країн-експортерів нафти та збільшилося кредитування країн-імпортерів нафти. Кредити використовувалися на інвестиційні проекти або збільшення поточного споживання. Кілька країн, що розвиваються, досягли 12 % свого національного доходу, що призвело до серйозних труднощів з обслуговуванням боргу. Комерційні банки вважали, що суверенне кредитування країн, що розвиваються, було дуже прибутковим видом діяльності. Мексика і Польща були першими проявами кризи. Невдовзі після Мексики з проблемами обслуговування боргу зіткнулися кілька країн Латинської Америки – Аргентина, Бразилія, Чилі, Еквадор, Перу та Уругвай.

Міжнародна боргова криза 1982-1989 рр. було подолано за допомогою стратегії, що складається з трьох напрямків[15]:

1) Комерційні банки мали колективний інтерес, країни-кредитори мали колективний інтерес, а зусиллями з координації керувало міжнародне агентство – Міжнародний валютний фонд.

2) До 1983 р. системна криза поступово вщухла, хоча труднощі з обслуговуванням боргу залишилися. Період 1985-87 років був періодом сталого зростання, і країни, що розвиваються, змогли зменшити тягар обслуговування боргу.

3) До 1989 р. у багатьох країнах-боржниках відбулося помітне покращення зовнішньоекономічних умов, що поклало край кризі міжнародної заборгованості.

4. Східно-Азійська криза. У 1997 році багато країн Східної Азії вразила велика економічна криза. Країни Східної Азії, в яких спостерігалось швидке зростання та підвищення рівня життя, виявилися втягнутими у тяжку фінансову кризу. Перервавши десятиліття безпрецедентного економічного зростання, процвітання та перспектив, криза виявила ненадійність систем економічного управління в регіоні. Криза стала результатом великого зовнішнього дефіциту, завищеної вартості нерухомості та фондового ринку, поганого пруденційного регулювання, відсутності нагляду та прив'язки обмінного курсу до долара США, що призвело до значних коливань обмінного курсу, що зробило міжнародну конкурентоспроможність нестійкою.

Обвал валюти Південно-Східної Азії розпочався у Таїланді. Дефіцит рахунку поточних операцій Таїланду та відсотки за іноземними зобов'язаннями перевищили 4 % ВВП Таїланду. Кредитори вважали, що великий дефіцит рахунку поточних операцій Таїланду відображає високі інвестиції у бізнес, оскільки він був підкріплений високими нормами заощаджень та профіцитом державного бюджету. Таїланд зберіг фіксований обмінний курс щодо долара. Іноземні кошти продовжували надходити до Таїланду, враховуючи високі відсоткові ставки за депозитами у тайських батах та фіксований обмінний курс на рівні 25 бат за долар.

Але фіксована вартість бата щодо долара не могла підтримуватись. У 1996 та 1997 роках курс японської єни до долара знизився на 35 %. Різкі коливання обмінного курсу долара до єни сприяли наростанню кризи через зміни у міжнародній конкурентоспроможності, які виявилися нестійкими. Коли іноземні

інвестори почали продавати бати, уряд втрутився, щоб підтримати їхню вартість. Проте валюта не могла підтримуватись, і зрештою тайська валюта впала.

5. Боргова криза в Латинській Америці. Латиноамериканська боргова криза траплялася кілька разів, фактично за її 200-річну історію сталося 8 великих континентальних криз. Перша боргова криза в Латинській Америці відбулася в 1826-1828 рр., за ним були кризи 1873, 1890 і 1931 рр. Дефолт Аргентини у 2001/02 р., криза 1999/03 р. у Бразилії та глобальна фінансова криза 2008/09 р. Історія Латинської Америки, наповнена кризою, має неоціненне значення для вивчення фінансової кризи[16].

У лютому 1995 року Мексика звернулася до МВФ з проханням про резервну угоду на суму 17,8 млрд. дол. США для 18-місячної програми. Це був найбільший пакет фінансування, який будь-коли схвалений МВФ для будь-якої країни-члена. Виняткові дії були необхідні для адекватного міжнародного реагування на фінансову кризу в Мексиці та надання впевненості міжнародній фінансовій системі. 1994 року побоювання інвесторів щодо стійкості дефіциту рахунку поточних операцій почали зростати на тлі драматичних несприятливих політичних подій у Мексиці. Щоб зупинити відтік капіталу, влада підвищила відсоткові ставки і знецінила песо. Тим не менш, відбулася значна втрата зовнішніх резервів, і величезний тиск на валютні та фінансові ринки спровокувало фінансову кризу. Фінансова криза в Мексиці сприяла серйозному тиску на фінансових та валютних ринках у низці інших країн Латинської Америки.

6. Велика рецесія. У 2008 р. у США та Європі вибухнула важка рецесія, що стала найглибшим спадом світової економіки з 1930 р. та першим річним спадом з повоєнного періоду. Фінансова криза, що вибухнула в 2007 р. разом з іпотечною кризою в США, поглибилася і до 2008 р. вступила в бурхливу фазу. Вплив відчувався у всій світовій фінансовій системі, у тому числі на ринках, що розвиваються. Погіршення глобальних економічних показників у 2008 році було за роками сталого зростання, заснованого на зростаючій інтеграції країн з ринком, що формується, і країн, що розвиваються, у світову економіку. Слабка

регулятивна та макроекономічна політика сприяли наростанню дисбалансів на фінансових, житлових та товарних ринках. Міжнародну фінансову систему було зруйновано[17].

Заходи політики включали програми купівлі проблемних активів, використання державних коштів на рекапіталізацію банків та надання комплексних гарантій, а також скоординоване зниження директивних ставок великими центральними банками[18]. У країнах з розвинутою економікою, а також у країнах з ринком, що формується, інфляційний тиск знизився через швидке уповільнення економічної активності.

7. Європейська криза 2010 року. У 2010 році вибухнула європейська криза. Економіка Єврозони була у жахливому стані. Євровалютна зона стала занадто великою та різноманітною, а антиінфляційний мандат Європейського центрального банку став занадто обмежувальним. Не було фіскальних механізмів для переміщення ресурсів між регіонами. Група європейських країн з ринком, що формується, потребувала фінансової підтримки у 2008-09 роках. До групи увійшли Грузія, Угорщина, Ісландія, Латвія, Україна, Вірменія, Боснія та Герцеговина, Румунія та Сербія. Кризові країни Єврозони: Греція (2011 р., 2012 р.), Ірландія (2010 р.), Португалія (2011 р.) та Кіпр (2013 р.) зіткнулися з проблемами вразливості державних та приватних балансів з великими дисбалансами рахунку поточних операцій у зоні євро[19].

У Греції біженці та бездомні вишикувалися в черзі у безкоштовні їдальні, пенсіонери кінчали життя самогубством, хворі не могли отримати ліки за рецептом, магазини закривалися,— умови майже нагадували повоєнну Європу. Кожна людина молодша за 25 років була безробітною. Високі бюджетні дефіцити та залежність від іноземних запозичень стимулювали попит[20].

Отже, світовими фінансовими кризами протягом XX-XXI сторіччя були: Велика депресія 1932 р.(за період 1930-1932 років грошова маса в США впала на 26 %, у Німеччині - на 27 %, у Великій Британії та Франції – на 18 %.), Суецька криза 1956 р. (Суецька криза була першою великою фінансовою кризою повоєнної доби), Міжнародна боргова криза 1982 р. (криза комерційного боргу

вибухнула 1982 року і тривала до 1989 року), Східно-Азійська економічна криза 1997-2001 рр. (криза стала результатом великого зовнішнього дефіциту, завищеної вартості нерухомості та фондового ринку, поганого пруденційного регулювання, відсутності нагляду та прив'язки обмінного курсу до долара США, що призвело до значних коливань обмінного курсу, що зробило міжнародну конкурентоспроможність нестійкою), Латиноамериканська боргова криза в Мексиці, Бразилії та Аргентині 1994-2002 рр. (відбулася значна втрата зовнішніх резервів, і величезний тиск на валютні та фінансові ринки спровокувало фінансову кризу), Глобальний економічний спад 2007-2009 рр.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ КРИЗ

2.1. Особливості світових фінансових криз

Особливості світових фінансових криз розглянемо більш детально на основі наступних криз[21]:

1. Велика рецесія.
2. Європейська криза 2010 року.
3. Криза, спричинена COVID-19.

Розглянемо їх більш детально.

1. Велика рецесія. Вплив відчувався у всій світовій фінансовій системі, у тому числі на ринках, що розвиваються. Погіршення глобальних економічних показників у 2008 році було за роками сталого зростання, заснованого на зростаючій інтеграції країн з ринком, що формується, і країн, що розвиваються, у світову економіку. Слабка регулятивна та макроекономічна політика сприяли наростанню дисбалансів на фінансових, житлових та товарних ринках. Міжнародну фінансову систему було зруйновано.

ВВП Сполучених Штатів упав майже на 4 відсотки у 4-му кварталі 2008 року, при цьому найширший із ринкових індексів США S&P500 знизився на 45 % порівняно з максимумом 2007 року. Зростання світового ВВП сповільнилося з 5 % у 2007 році до 3 ³/₄ відсотка у 2008 році та 2 % у 2009 році. МВФ оцінив втрати за кредитами для глобальних фінансових установ у 1,5 трлн. дол. США. Банк Lehman Brothers зазнав краху у вересні 2008 року[22].

Заморожування кредитів поставило глобальну фінансову систему на межу краху. Послаблення світового попиту призвело до зниження ціни сировинні товари. Ціни на нафту знизилися на понад 50 %, як і ціни на продукти харчування та інші товари[23].

Фондові ринки, що формуються, втратили близько третини своєї вартості в місцевій валюті і понад 40 % своєї вартості в доларах США[24].

Зіткнувшись із неминучою кризою, Федеральна резервна система США та Європейський центральний банк вклали у кредитні ринки 2,5 трлн. дол. США. Сполучені Штати ухвалили закон про економічне стимулювання, щоб використати державні кошти для купівлі проблемних активів у банків, а кілька європейських країн запровадили пакети стимулів для управління фінансовими збитками.

Директивні органи у всьому світі зіштовхнулися зі складним завданням стабілізації фінансових умов, одночасно підтримуючи свою економіку в період уповільнення зростання та стримування інфляції. Особливо важливими є багатосторонні зусилля. У цей час геополітичне становище Китаю значно зміцнилося. Оскільки країни-члени «Великої вісімки» боролися з кризою, було важливо, щоб Китай, з огляду на його мандат та багатство, був включений до обговорень. Структура G20, що представляє 19 найбільших економік світу та Європейський Союз, стала координуючим органом з подолання глобальної кризи.

Заходи політики включали програми купівлі проблемних активів, використання державних коштів на рекапіталізацію банків та надання комплексних гарантій, а також скоординоване зниження директивних ставок великими центральними банками. У країнах з розвиненою економікою, а також країнах з ринком, що формується, інфляційний тиск знизився через швидке уповільнення економічної активності[25].

До жовтня 2009 року економічне зростання стало позитивним, оскільки широкомасштабне втручання у сфері політики підтримало попит та знизило невизначеність системних ризиків для фінансової системи. Хоча темпи відновлення були повільними, відбулося відновлення цін на сировинні товари, пожвавлення в обробній промисловості та відновлення впевненості споживачів за більш жорсткої впевненості на ринках житла.

«Спусковим гачком» для відновлення стала активна державна політика в країнах з розвиненою економікою та країнах з ринком, що формується, яка

підтримала попит і усунула побоювання з приводу глобальної депресії. Центральні банки відреагували виключно значним зниженням ставок, а уряди запустили великі програми податково-бюджетного стимулювання. Коли світова економіка закінчилася в 2009 році, ключовим завданням політики було проведення макроекономічної політики, що підтримує, доки відновлення не стане міцним.

До квітня 2010 року прогнозувалося, що зростання світового ВВП зросте до 4 % на основі гнучкої грошово-кредитної політики та підтримуючої податково-бюджетної політики. Відновлення проходило краще, ніж очікувалося, і світова економіка досягла стадії, коли монетарну політику можна було обережно розвертати у разі підвищення номінального обмінного курсу. Реформа та відновлення фінансового сектора залишалися головним пріоритетом для низки країн із розвинутою економікою. Це було сприйнято у наступні роки[26].

2. Європейська криза 2010 року. Вступ до зони євро дозволив Греції отримати доступ до дешевих кредитів, підвищити внутрішній попит із середніми темпами зростання в 4 %. Греція також проводила проциклічну фіскальну політику зі зниженням податків, збільшенням видатків на заробітну плату та дефіцитом бюджету у розмірі 7 % у період 2000–2008 років[27]. Витрати на охорону здоров'я та пенсійне забезпечення були дуже високими і становили 4,5% та 12,5% ВВП відповідно. Крім того, у Греції було погане ділове середовище, висока інфляція, що значно перевищує середній рівень єврозони, та низька продуктивність. Системи управління були поганими, ПП практично не надходило, а державний сектор був надто неефективним.

Влада Греції спочатку зробила слабкі спроби усунути такі вразливі місця, як скорочення бюджетного дефіциту. Зусилля були переконливими, і побоювання з приводу фінансової стійкості посилювалися з подальшим ослабленням настроїв ринку. Іноземне фінансування закінчилося, і була втрата довіри до банківської системи.

Відбулися зниження суверенних рейтингів рейтинговими агентствами, різке збільшення прострочених кредитів і зниження життєздатності банків[28]. Греція

підтасовувала свої фінансові дані щодо доступу до зовнішніх запозичень. Дефіцит бюджету у 2008 році було переглянуто з 5 % ВВП до 7,7 % ВВП, а дефіцит бюджету на 2008 рік було переглянуто з 3,7 % ВВП до 13,6 % ВВП. Дані про державний борг за 2009 рік було переглянуто з 99,6 % ВВП до 115,1 % ВВП.

Греції була потрібна сильна та стійка програма коригування, щоб знизити бюджетний дефіцит, знизити коефіцієнт боргу та підвищити свою конкурентоспроможність. Резервна угода МВФ у 2010 році для Греції склала 28 млрд. євро, а двосторонню допомогу в рамках програми було надано 15 країнами-партнерами Греції в єврозоні пропорційно їхнім часткам у капіталі Європейського центрального банку. Греції знадобилася додаткова програма з МВФ у 2012 році на суму 30 млрд. євро. Програма для Греції спрямована на відновлення довіри та фінансової стійкості для відновлення доступу до ринків, відновлення конкурентоспроможності та забезпечення стабільності фінансового сектору[29].

Безпрецедентна криза в зоні євро торкнулася також Ірландії та Португалії. В Ірландії глобальна криза серйозно вплинула на ірландський банківський сектор. Це супроводжувалося ринково бульбашкою, що лопнула, що призвело до обвалу інвестицій на 41 % і серйозного економічного спаду, що призвело до зростання банківських збитків і зростаючих труднощів для банків у забезпеченні оптового фінансування. Через відсутність доступу до ринкового фінансування та великого відтоку оптових депозитів корпорацій банки все більше покладалися на фінансування Центрального банку для заміни зобов'язань із терміном погашення. Ризик Ірландії становив 90 млрд. євро через Європейський центральний банк та 150 млрд. євро через Центральний банк Ірландії. Початкова реакція влади Ірландії на кризу виявилася недостатньою для стабілізації економіки, і Ірландії знадобилася програма МВФ на суму 22,5 млрд євро[30].

На тлі кризи в Греції та Ірландії та страху перед поширенням єврозони Португалія також зіткнулася із раптовим скороченням фінансування у 2011 році. Португалія мала найнижчий дохід на душу населення серед країн-засновників, коли приєдналася до Єврозони. Легке фінансування з приєднанням до євро викликало бум видатків та накопичення боргу. Португалія не змогла

дотримуватися фінансових правил пакту про стабільність та зростання ЄС. До 2010 року, коли фінансування почало вичерпуватися, Португалія мала подвійний дефіцит – поточний та бюджетний дефіцити у розмірі 10 % ВВП, а також державний та приватний борги, які були одними із найвищих у Єврозоні. Португалії знадобилася програма фінансування МВФ у розмірі 26 мільярдів євро[31].

Криза в Єврозоні була безпрецедентною, на тлі світової фінансової кризи ризики її поширення були дуже високі. Основні проблеми включали раптову втрату доступу до ринку, необхідність упорядкованих коригувань у країнах із глибоким дисбалансом та відсутністю можливості вдаватися до політики обмінного курсу, а також відсутність міжмережових екранів зони євро. Програми стабілізації дали час для створення брандмауерів, запобігши поширенню кризи та відновивши зростання та доступ до ринків[32]. Те, що Єврозона залишається єдиною, є історією колективного успіху МВФ, міжнародних партнерів та країн Програми.

3. Криза, спричинена COVID-19. Пандемія COVID-19 вперше почалася в Ухані, Китай, у грудні 2019 року, і з того часу вона швидко поширилася по всьому світу і негативно вплинула як на соціальне, так і економічне життя. В рамках економічного та соціального захисту від пандемії COVID-19 у всьому світі були вжиті такі запобіжні заходи, як ізоляція, обмеження поїздок між країнами, припинення навчання, пауза для роботи на повну потужність. Ці запобіжні заходи, вжиті для зниження швидкості поширення пандемії, також призвели до стагнації на фінансових ринках, як і в реальному секторі. За оцінками, фінансові ринки постраждають від пандемії COVID-19 сильніше, ніж від «спалаху грипу 1918 року»[33].

Пандемія COVID-19 як криза в галузі охорони здоров'я, яка є несподіваним спалахом 2020 року, є значним ресурсом систематичного ризику для фінансових ринків. Пандемія Covid-19 по-різному вплинула на ринки нафти, золота та акцій[34].

Наприклад; під час пандемії COVID-19 спостерігалися значні коливання нафтових цін. Ці коливання безпосередньо вплинули як на економіку країн, так і бізнес. Ціни на нафту безпосередньо впливають на грошові потоки та прибутковість підприємств. Ціни на нафту безпосередньо впливають на грошові потоки та прибутковість підприємств. Дисконтовані грошові потоки також включають вплив макроекономічних умов, таких як інфляція, відсоткові ставки та економічне зростання. У цей момент зміна цін на нафту постає як фактор, що впливає як на вартість енерговитрат безпосередньо, так і на економічні умови, що побічно впливають на грошові потоки підприємства. Тому ціни на нафту можуть бути важливим фактором, що впливає на ціни акцій. З цієї причини вважається, що отримання інформації про взаємозв'язок між цінами на нафту та іншими інвестиційними інструментами в ході дослідження заповнить важливу прогалину в літературі як для теоретиків, так і для практиків.

Фондові ринки є важливими системами, які дозволяють дрібним інвесторам брати участь у фінансових ринках. Крім того, той факт, що фондові ринки розглядаються окремо як традиційні та ісламські, є однією з найважливіших особливостей[35]. Тому що ісламські фондові ринки набувають все більшої цінності на фінансових ринках по всьому світу через зростаючий попит. Ісламські фондові ринки з'явилися як альтернатива традиційним ринкам. Золото є як важливим інструментом хеджування у період коливань ринку, так і ефективним інструментом диверсифікації, як завжди актуальним та надійним інвестиційним інструментом.

2.2. Оцінка впливу світових фінансових криз на глобальну економіку

Світова фінансово-економічна криза в процесі розвитку трансформувалася в глибоку економічну кризу, що охопила всі без винятку галузі економіки та загострила деякі проблеми економічного розвитку різних країн, які не можуть

бути вирішені традиційними теоріями та моделями. Наслідки світової фінансової кризи 2007–2008 років були далекосяжними та довгостроковими. Деякі з найбільших наслідків глобальної фінансової кризи для світової економіки включають:

- економічний глобальний спад, викликаний кризою, характеризувався різким спадом економічної активності, падінням виробництва та зростанням безробіття;

- декілька великих фінансових установ збанкрутували внаслідок банківської кризи, що вимагало державного втручання у вигляді допомоги та рекапіталізації;

- падіння цін на житло. Каталізатором кризи стало різке падіння цін на житло в США, що викликало різке падіння добробуту домогосподарств, і хвиля масових вилучень права викупу;

- зростання державного боргу: Державний борг збільшився внаслідок численних втручань уряду підтримки своїх фінансових та економічних систем;

- політичні наслідки. Криза призвела до зниження довіри до уряду та фінансових інститутів та сприяла появі популістських та антиглобалістських поглядів;

- реформи фінансового сектора. Криза призвела до значних змін у фінансовій галузі, таких як запровадження додаткових правил та нагляду, які покликані знизити ймовірність фінансових криз у майбутньому[36].

У лютому 2020 року вірус COVID-19 було виявлено у Китаї. Хвороба незабаром поширилася по всьому світу, вбивши мільйони людей та сіючи страх. Це, у свою чергу, призвело до падіння ринків та припинення кредитування фінансової системи.

Пандемія призвела до суворих карантин та обмежень на поїздки, що вплинуло на глобальні ланцюжки поставок, споживчий попит та фінансові ринки. Інвестори все більше переймалися економічними наслідками пандемії, що призвело до швидкого розпродажу на фондових ринках по всьому світу[37].

Крах був особливо серйозним у березні 2020 року, коли промисловий індекс Доу-Джонса (DJIA) пережив найгірший день з 1987 року, впавши більш ніж на

2000 пунктів за один день. Інші основні фондові індекси, такі як S&P 500 та FTSE 100, також зазнали значних втрат.

З 12 лютого до 23 березня 2020 року індекс Доу-Джонса втратив 37% своєї вартості. Коли настають економічні кризи, наприклад, викликані пандемією, країни мають низку фінансових ресурсів, як внутрішніх, так і зовнішніх, для використання[38].

Глобальна мережа фінансової безпеки є набір інститутів та механізмів, які забезпечують страхування від криз та фінансування для пом'якшення їх наслідків. Ця страхова мережа складається з чотирьох основних верств: власні міжнародні резерви країн; двосторонні своп-угоди, відповідно до яких центральні банки обмінюють валюту для забезпечення ліквідності фінансових ринків; регіональні фінансові механізми, за допомогою яких країни поєднують ресурси для залучення фінансування в умовах кризи; та МВФ[31].

Глобальна мережа фінансової безпеки значно розширилася за останнє десятиліття, а її джерела стали різноманітнішими. Різнобічність джерел включає державні фонди, міжнародні організації, приватний сектор та криптовалюту, що підсилює роль цієї мережі у забезпеченні стабільності та розвитку світової економіки

Отже, дані показують, що після глобальної фінансової кризи загальний обсяг міжнародних резервів збільшився більш ніж удвічі і до кінця 2020 досяг приблизно 14 трлн доларів. Інші рівні страхової мережі збільшилися приблизно вдесятеро, приблизно до 4 трильйонів доларів подано на рис 2.1.

(trillions of USD)

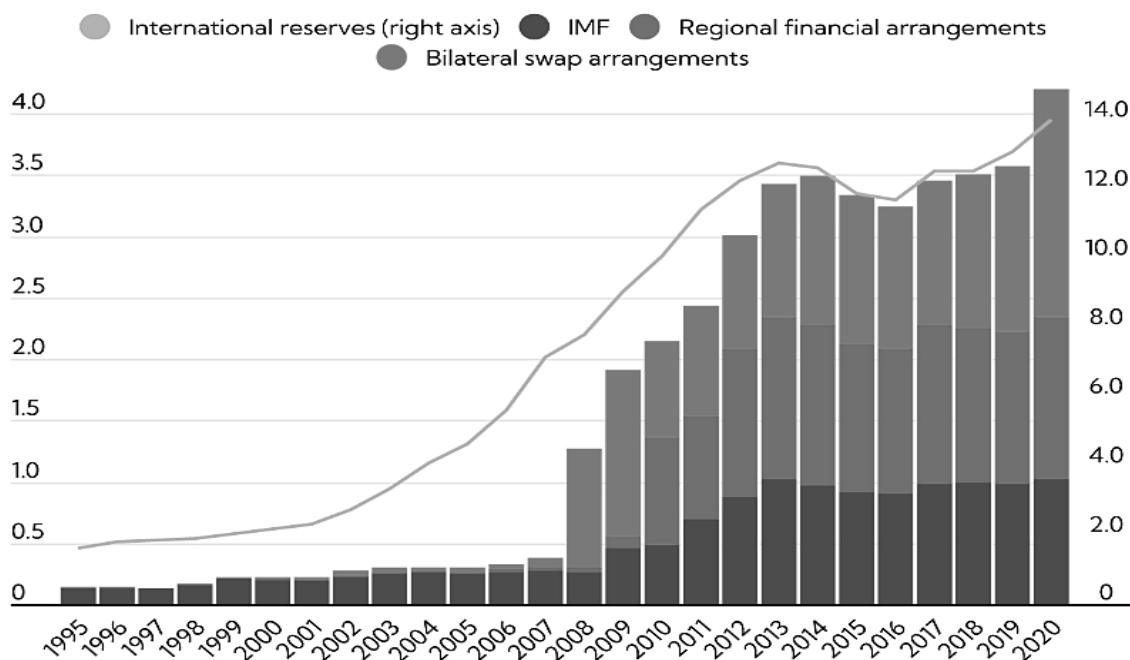

Рисунок 2.1 – Динаміка глобальної мережі фінансової безпеки в світі в 1995-2020 рр., трлн. дол.

Джерело:[39]

Це збільшення відображає розширення двосторонніх своп-угод під час глобальної фінансової кризи та нещодавньої пандемії, а також створення нових регіональних фінансових механізмів, особливо у Європі (наприклад, Європейський стабілізаційний механізм) та у Південно-Східній Азії (Чанг Багатостороння ініціатива Травень). МВФ також більш ніж подвоїв наявні ресурси після світової фінансової кризи.

Ця посиленна страховка допомогла ефективно пом'якшити шок протягом першого року кризи COVID-19. Розширення двосторонніх своп-угод, насамперед свопів Федеральної резервної системи США, забезпечило оперативну підтримку ліквідності, допомагаючи стабілізувати глобальні фінансові ринки та потоки капіталу в країни з ринком, що формується.

Фінансування по лінії регіональних механізмів фінансування залишалося низьким, оскільки попит стримувався макроекономічною політикою в країнах з

розвиненою економікою і своєчасним фінансуванням з інших джерел глобальної мережі фінансової безпеки.

Зі свого боку, МВФ залишався стрижнем системи соціального захисту, затверджуючи полегшення обслуговування боргу та надаючи фінансову допомогу безпрецедентній кількості країн, включаючи країни з низьким рівнем доходів і країни з ринком, що формувався, які не користувалися перевагами двосторонніх або регіональних угод.

Оскільки країни продовжують боротися з наслідками пандемії і стикаються з зростанням ризиків посилення фінансових умов, ймовірно, буде потрібно подальше використання глобальної мережі фінансової безпеки до закінчення кризи.

Центральні банки та уряди по всьому світу відреагували різними заходами щодо стабілізації фінансової системи та підтримки економіки, включаючи грошово-кредитне стимулювання та фіскальну політику, таку як державні витрати та податкові пільги.

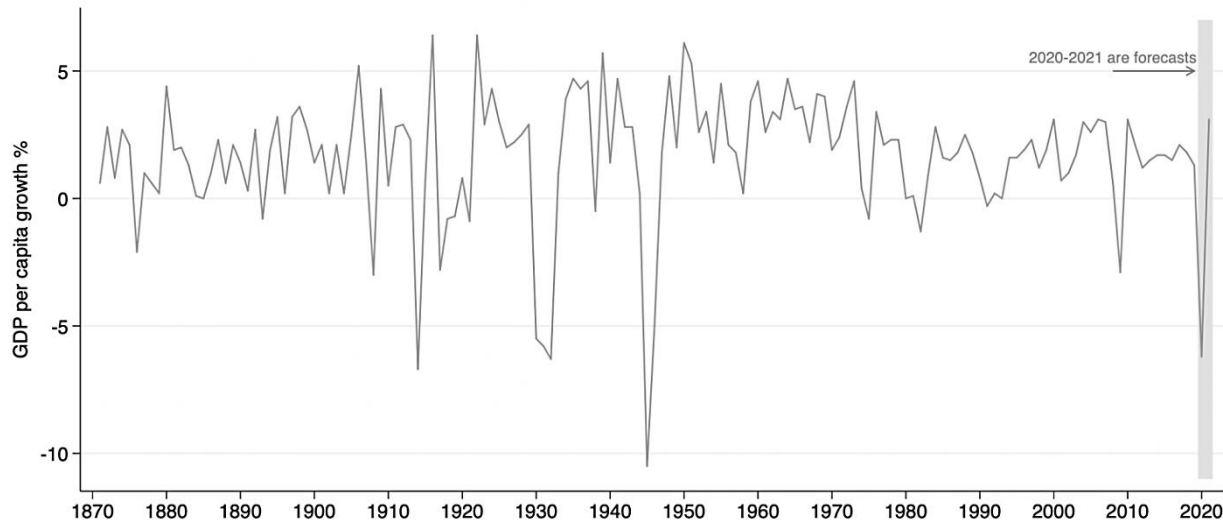

Рисунок 2.2 - Світове зростання в 1871-2020 рр.

Джерело:[40]

Незважаючи на серйозність початкового краху, у наступні місяці ринки дещо відновилися, і багато інвесторів побачили значне зростання до кінця 2020 року та 2021 року, коли ринки досягли нових історичних максимумів. Однак

довгострокові економічні наслідки пандемії досі незрозумілі, і багато галузей та країн все ще намагаються повністю відновитися (Рис 2.2)[41].

Також виявлено якісні та кількісні паралелі між рядом стандартних показників фінансової кризи у 18 повоєнних банківських кризах. Так банківські кризи були затяжними (випуск продукції знижувався в середньому протягом двох років); ціни на активи різко впали, причому ціни на житло впали, а ціни на акції знизилися на 55% за 3,5 роки. Безробіття зросло на сім процентних пунктів за чотири роки, а виробництво впало на 9% (Рис 2.3).

З 1870 року світова економіка пережила 14 світових рецесій. Поточні прогнози припускають, що глобальна рецесія Covid-19 стане четвертою за глибиною за цей період і найсерйознішою з часів Другої світової війни.

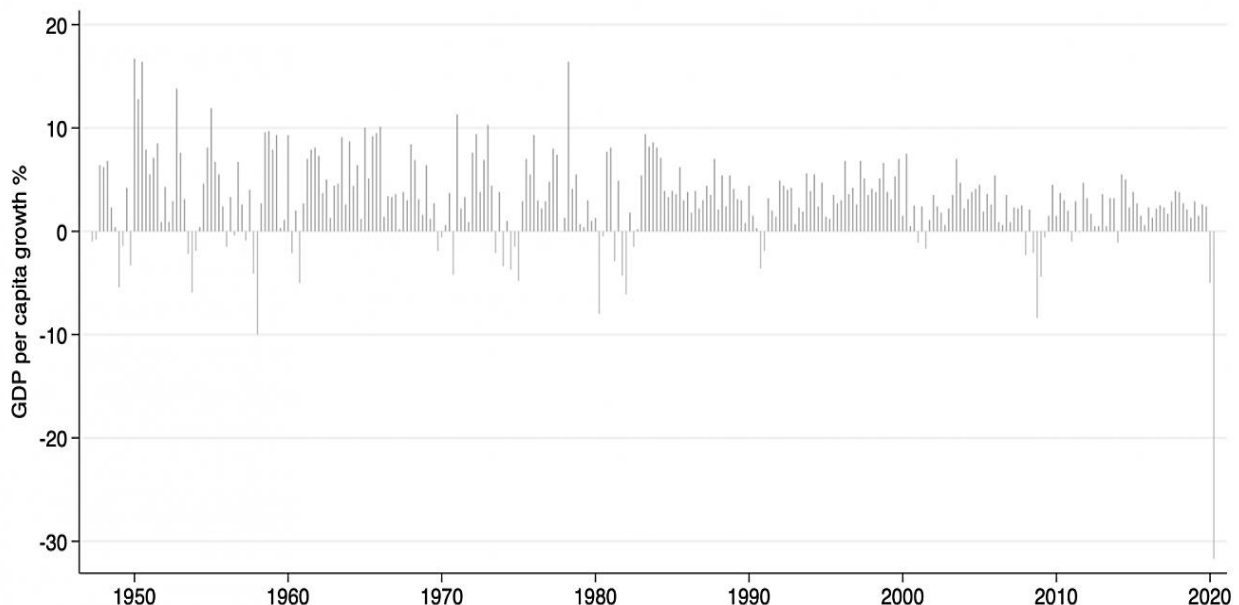

Рисунок 2.3 - ВВП США: відсоткове зміна проти попереднім кварталом, другий квартал 1950–2020 рр.

Джерело:[42]

Карантинні заходи призвели до того, що безробіття США досяг історичного максимуму (рис. 2.4). Після виходу з карантину робочі місця у США зросли на 4,8 млн. у червні 2020 року[38].

Це був другий місяць сильного приросту робочих місць (після того, як карантин призвів до величезних збитків, коли підприємства звільнили або

відправили в неоплачувану відпустку 10 мільйонів робітників, оскільки пандемія завдала великої смуги господарської діяльності на льоду). Відновлення зайнятості частково відбулося завдяки федеральній допомозі на суму понад 500 мільярдів доларів, запропоновану малим підприємствам за умови, що вони збережуть своїх працівників (одноразова «Програма захисту зарплати»)[43].

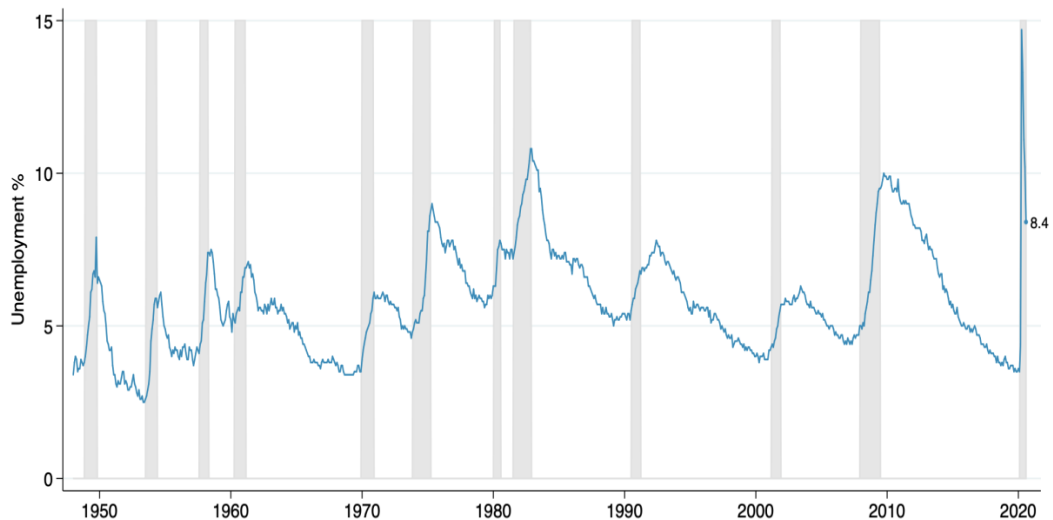

Рисунок 2.4 - Рівень безробіття США з 1948 р.

Джерело: [44]

На рис. 2.5 показано індекс світового промислового виробництва протягом місяців після початку двох криз: червень 1929 р. для Великої депресії та квітень 2008 р. для глобальної кризи. Він відстежує шляхи на початкових етапах кількох світових криз.

Рисунок 2.5 - Світове промислове виробництво: Велика депресія та глобальна фінансова криза

Джерело:[44]

Спади, що послідували за двома фінансовими кризами, спочатку були дуже схожими. Різниця між ними відбулася приблизно за десять місяців. Під час глобальної кризи відбулося відносно швидке відновлення після десяти місяців. Такого відновлення не сталося під час Великої депресії 1930-х років. Спад тривав ще 25 місяців, перш ніж почалося стійкіше відновлення.

Перший рік спаду промислового виробництва та торгівлі 2008-2009 років був повністю порівнянний з першим роком Великої депресії з 1929 по 1933 рік. Глобальна криза має деякі подібності до Великої депресії. Схоже, що в обох випадках тригером є кредитна криза, яка настає за раптовим вибухом цін на активи та кредитних бульбашок. Але відмінності у фінансових установах та політичних реакціях можуть пояснити розбіжність шляхів після початкових етапів. Відновлення світового промислового виробництва розпочалося у період глобальної кризи набагато раніше, ніж у період Великої депресії. Періоди зниження випуску значно коротші у перших, ніж у других (через різні політичні реакції та поліпшення фінансових та бюджетних інститутів).

Це не рівнозначно твердженню про те, що економісти розуміють, як використовувати податково-бюджетну політику та додаткові монетарні інструменти для оптимального відновлення чи запобігання майбутнім повторенням, враховуючи часто дестабілізуючі очікування приватного сектору через суперечливі стимули, фінансову нестабільність та політично заблоковані уряди. Це означає, що самозаспокоєність, заснована на неповному знанні того, як працює система, є більш неспроможною і необхідна переоцінка минулих обсягів виробництва, зайнятості та заходів фінансової стабілізації.

Якщо порівнювати глобальну кризу з кризою Covid-19 2020 року, то є кілька ключових відмінностей. По-перше, з погляду походження шок, що спровокував глобальну кризу, був внутрішнім по відношенню до економіки. Криза виникла через неправильну роботу фінансової системи економіки. Навпаки, шок, який почав і продовжив кризу Covid-19, був зовнішнім по відношенню до економіки. Криза викликана епідеміологічними силами. По-друге, з погляду масштабів початкового шоку, кількісне зниження у першому кварталі від початку кризи - з погляду зайнятості та виробництва - більше у разі кризи Covid-19, порівняно з глобальною кризою. По-третє, з точки зору тривалості відновлення період відновлення після кризи Covid-19, як очікується, буде коротким після розгортання вакцин і охоплення широких верств населення. Навпаки, період відновлення у разі глобальної кризи був тривалим.

2.3. Методи протидії світовим фінансовим кризам та оцінка їх застосування

Світова фінансова криза критично оголила вразливі місця лібералізованої фінансової системи, орієнтованої на приватний сектор. У банківській фінансовій системі банки є ключовими фінансовими посередниками, оскільки вони

розподіляють кошти від вкладників до позичальників. Надійна, добре регульована банківська система є неодмінною умовою макроекономічної стабільності та сталого економічного розвитку.

Оскільки уряди всього світу пообіцяли трильйони доларів у вигляді позик, гарантій, вливань капіталу та інших форм допомоги, щоб урятувати деякі з найбільших у світі банків та фінансових установ, що зіткнулися з неминучим крахом, фінансова криза знову викликала інтенсивні дебати про структури власності банківський сектор та бажаність прямого державного втручання у фінансовий сектор. Світова фінансова криза багато в чому змінила традиційне уявлення про державну власність на фінансові установи та змусила політиків переглянути роль держави у фінансовому секторі, особливо державну власність на банки та інші форми фінансових установ.

Фінансові кризи також виявили значні нормативні та архітектурні прогалини, більшість із яких досі не усунуто. Фінансовий сектор сьогодні набагато більше і більш взаємопов'язаний, ніж до кризи, зі значним зростанням індустрії управління активами і проблемою адекватного регулювання ринкового фінансування або «тіньового банкінгу», що зберігається, в багатьох юрисдикціях. Щодо цього узгоджені на міжурядовому рівні підсумки Форуму ЕКОСОС 2019 року щодо фінансування сталого розвитку до 2030 року справедливо закликали органи фінансового регулювання все частіше переходити до розгляду основних ризиків, пов'язаних із фінансовою діяльністю, а не з типом фінансової установи.

З огляду на риторику Порядку денного у сфері сталого розвитку на період до 2030 року, багато напрямів політики продовжують сприяти фінансуванню світової економіки, водночас обмежуючи масштаби регулятивного втручання, яке може забезпечити справжню відповідність імперативам сталого розвитку, включаючи сильний акцент на залучення в країни, що розвиваються, та стимулювання приватного фінансування без належної нормативно-правової бази.

Не можна заперечувати, що приватний сектор може зробити важливий внесок у реалізацію ЦУР, але роль державного сектора має важливе значення для

надання громадських товарів та послуг. Необхідно збільшити обсяг державних інвестицій задоволення потреб у фінансуванні, обумовлених ЦУР.

На цьому фоні три можливі напрямки роботи можуть сприяти зближенню двох взаємопов'язаних цілей[45]:

- запобігання наступній фінансовій кризі та забезпечення належного фінансування для реалізації Порядку денного в галузі сталого розвитку на період до 2030 року;
- вивчити потенціал банків розвитку;
- відновити управління рахунками операцій із капіталом у межах стандартного набору інструментів політики урядів;
- запровадити систему податків на фінансові операції.

1. Банки розвитку: потенційний переломний момент. Глобальна фінансова криза 2008 року знову привернула увагу до ролі банків розвитку (БР) та фінансових установ розвитку (УФР). У посткризовий період уряди у всьому світі розглядають ці інститути як частину інструментарію антициклічної політики, а також визнають їхню роль у підтримці економічного розвитку та структурних перетворень.

Враховуючи, що приватні інвестиції (як внутрішні, так і іноземні) після глобальної фінансової кризи залишалися стриманими, попит на державні кошти в країнах, що розвиваються, збільшився. У цьому контексті банки розвитку можуть виступати як каталізатори у мобілізації фінансування розвитку та допомагати в усуненні дефіциту фінансування для досягнення ЦУР. Роль банків розвитку стає ще більш важливою, оскільки ландшафт фінансування розвитку швидко змінився останніми роками, а офіційна допомога з метою розвитку (ОПР), як і раніше, далека від цільового показника ООН у 0,7 % валового національного доходу країн КСР. Перспективи досягнення цієї мети залишаються похмурими, принаймні найближчим часом.

Унікальні характеристики банків розвитку дозволяють досягати ЦУР завдяки їх здатності[46]:

- залучати фінансові ресурси з різних джерел;

- надавати фінансування проектам, які інакше не отримали б його;
- та надати технічну експертизу для здійснення довгострокових проектів розвитку.

Крім того, їхня готовність та досвід включення екологічних, соціальних аспектів та аспектів корпоративного управління (ESG) у бізнес-діяльність дозволяють їм відігравати провідну роль у досягненні ЦУР.

В розвинених краях та країнах, що розвиваються, таких як Індії, багато банків розвитку приділяють особливу увагу різним проблемам розвитку, таким як житлове будівництво, сільське господарство, розширення прав та можливостей жінок та дрібне виробництво. Деякі з них успішно продемонстрували, що успіх у галузі розвитку може йти пліч-о-пліч з фінансовим успіхом. Такі історії успіху можуть бути відтворені у всьому світі.

Бідні та країни, що розвиваються, можуть створити нові банки розвитку для вирішення цього складного завдання. Банк розвитку не обов'язково має повністю належати державі, хоча певний рівень державної власності бажаний для досягнення ширших соціальних та економічних цілей. Банки розвитку можуть мобілізувати фінансування, необхідне проектів, орієнтованих в розвитку, шляхом запозичення як у внутрішніх, і міжнародних ринках капіталу. Щоб гарантувати, що вони можуть збирати кошти за розумно низькою ціною, банкам розвитку може бути запропонована пряма фінансова підтримка з боку національних урядів або дозволено випускати облігації, що не оподатковуються. Іншим варіантом є залучення пільгових коштів від міжнародних та національних банків розвитку, як-от німецький Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW).

2. Контроль за рухом капіталу та макропруденційні інструменти. Підтримка фінансової стабільності є серйозним політичним завданням для всіх країн з ринковою економікою, що формується (ЕМЕ). Нещодавні епізоди фінансової кризи переконливо показали, що навіть ті країни, які, здавалося б, наслідували розумну макроекономічну політику, також наражалися на ризик «раптових зупинок» або великих поворотів потоків капіталу.

Розробники політики в країнах з ринковою економікою, що формуються, можуть ввести контроль як за припливом, так і за відпливом капіталу, щоб убезпечити себе від зовнішніх потрясінь, а також надати деякий перепочинок для вирішення довгострокових структурних проблем. Контроль притоку капіталу може бути корисним для зміни їх складу на користь менш ризикованих потоків капіталу з тривалішим терміном погашення[47].

Замість того, щоб використовуватися як крайній захід і на тимчасовій основі, контроль за рухом капіталу повинен мати місце в стандартному наборі інструментів політики і може бути розгорнутий країнами з ринковою економікою, що формується, з урахуванням їх конкретних рамок політики і контексту країни. Враховуючи переважаючі несприятливі ринкові умови, директивні органи повинні уникати своєї жорсткої позиції щодо контролю за рухом капіталу та дотримуватися прагматичного підходу до управління дестабілізуючими потоками капіталу. Прийняття рішень у складному, невизначеному та фінансово взаємопов'язаному світі не повинно ґрунтуватися на застарілій неоліберальній ортодоксії. Паралельно з цим директивним органам у країнах з ринковою економікою, що формується, слід також запроваджувати заходи макропруденційної політики (такі як обмеження на кредитування в іноземній валюті, кредитний контроль та антициклічні вимоги до капіталу) для стримування циклів фінансового буму та спаду.

Загальновизнано, що політики більш виправдані в період буму, щоб обмежити накопичення ризику у фінансовій системі. У зв'язку з цим бажано використовувати як контроль за рухом капіталу, так і макропруденційні заходи в країнах з економікою, що розвивається, зіткнулися з різким припливом капіталу («раптовою повінню»). Директивні органи в країнах, що розвиваються, можуть вибрати оптимальне поєднання заходів контролю за рухом капіталу та макропруденційних заходів для зниження валютних та фінансових ризиків.

Оскільки центральні банки по всьому світу одночасно підвищують відсоткові ставки у відповідь на інфляцію, світ може наближатися до глобальної рецесії в 2023 році і низки фінансових криз у країнах з ринком, що формується, і

країнах, що зроблять їх більш тривалими та з більш суттєвими наслідками для світової фінансової системи[48].

Так, центральні банки по всьому світу підвищували процентні ставки в 2022-2023 роках з певним ступенем синхронності, небаченим за останні п'ять десятиліть, – тенденція, яка, ймовірно, збережеться і наступного року. Проте очікуваної нині траєкторії підвищення відсоткові ставки та інших заходів політики може бути недостатньо зниження глобальної інфляції до рівнів, які спостерігалися до пандемії. Інвестори очікують, що центральні банки підвищать глобальні ставки грошово-кредитної політики майже до 4 % в 2023 року, що більш ніж на 2 процентні пункти перевищує їхній середній показник за 2021 рік[49].

Якщо перебої з поставками і тиск на світовому ринку праці не вщухнуть, таке підвищення процентних ставок може призвести до того, що глобальний рівень базової інфляції (без урахування енергії) у 2023 році становитиме близько 5 %, що майже вдвічі перевищує середній показник за п'ять років до пандемії. Тому щоб знизити глобальну інфляцію до рівня, що відповідає їх цілям, центральним банкам може знадобитися підвищити відсоткові ставки ще на 2 відсоткові пункти. Якби це супроводжувалося стресом на фінансових ринках, зростання світового ВВП сповільнилося б до 0,5 % у 2023 році – скорочення на 0,4 % з розрахунку на душу населення, що відповідало б технічному визначенню глобальної рецесії[50].

Глобальне зростання різко сповільнюється, і ймовірно, подальше уповільнення, оскільки все більше країн впадають у рецесію. Ці тенденції збережуться і матимуть довгострокові руйнівні наслідки для людей у країнах з ринком, що формується, і країнах, що розвиваються. Щоб досягти низьких темпів інфляції, стабільності валюти та швидшого зростання, директивні органи можуть переключити увагу зі скорочення споживання на збільшення виробництва. Політика має бути спрямована на залучення додаткових інвестицій та підвищення продуктивності та розподілу капіталу, що має вирішальне значення для економічного зростання та скорочення бідності[14].

Декілька історичних індикаторів глобальних рецесій вже видають попередження. Світова економіка зараз переживає різке уповільнення після відновлення після рецесії з 1970 року. Довіра споживачів у світі вже постраждала від значно різкішого зниження, ніж напередодні попередніх глобальних рецесій. Три найбільші економіки світу – США, Китай та єврозона – різко сповільнилися. У цих умовах навіть помірний удар у світовій економіці в 2023 році може спровокувати її рецесію.

Уповільнення, таке, як зараз, зазвичай вимагає контрциклічної політики для підтримки активності[51]. Проте загроза інфляції та обмеженість фінансових можливостей спонукають політиків у багатьох країнах відмовлятися від політичної підтримки навіть за умов різкого уповільнення темпів зростання світової економіки.

Досвід 1970-х років, заходи політики у відповідь на глобальну рецесію 1975 року, наступний період стагфляції та глобальну рецесію 1982 р. ілюструють ризик збереження високого рівня інфляції протягом тривалого часу при слабкому зростанні. Глобальна рецесія 1982 року збіглася з другим за величиною темпом зростання в країнах, що розвиваються, за останні п'ять десятиліть, поступаючись лише 2020 р.. Вона викликала понад 40 боргових криз, і за нею було десятиліття відсутності зростання в багатьох країнах, що розвиваються.

Нещодавнє посилення грошово-кредитної та податково-бюджетної політики, ймовірно, допоможе знизити інфляцію. Але оскільки вони дуже синхронні між країнами, вони можуть взаємно зростати у взаємодії зі зміцненням фінансових умов та посиленням уповільнення глобального зростання. Директивні органи в країнах з ринком, що формується, і країнах, що розвиваються, повинні бути готові впоратися з потенційними вторинними ефектами глобального синхронного посилення політики.

Центральні банки мають продовжувати свої зусилля щодо контролю за інфляцією, і це можна зробити, не викликаючи глобальної рецесії. Але для цього будуть потрібні узгоджені дії різних політиків:

1. Центральні банки повинні чітко повідомляти про політичні рішення, зберігаючи при цьому свою незалежність. Це могло б допомогти закріпити інфляційні очікування та знизити рівень необхідного посилення. У країнах із розвиненою економікою центральні банки повинні враховувати транскордонні побічні ефекти посилення грошово-кредитної політики. У країнах з ринком і країнах, що розвиваються, їм слід посилити макропруденційне регулювання і наростити валютні резерви.

2. Фіскальним органам необхідно буде ретельно вивірити відміну заходів фіскальної підтримки, забезпечивши при цьому відповідність цілям грошово-кредитної політики. Очікується, що частка країн, які посилюють фіскальну політику 2023 року, досягне найвищого рівня з початку 1990-х років. Це може посилити вплив грошово-кредитної політики на економічне зростання. Директивні органи також повинні розробити надійні середньострокові фіскальні плани та надавати адресну допомогу вразливим домогосподарствам.

Іншим особам, які визначають економічну політику, необхідно буде приєднатися до боротьби з інфляцією, зокрема, зробивши рішучі кроки для збільшення світової пропозиції. До них відносяться:

- зняття обмежень на ринку праці. Заходи політики повинні сприяти збільшенню участі у робочій силі та зниженню цінового тиску. Політика ринку праці може сприяти перерозподілу звільнених працівників;

- підвищення глобальної пропозиції сировинних товарів. Глобальна координація може мати велике значення для збільшення постачання продовольства та енергії. Що стосується енергетичних товарів, директивним органам слід прискорити перехід на низьковуглецеві джерела енергії та вжити заходів щодо скорочення споживання енергії;

- зміцнення глобальних торгових мереж. Директивні органи повинні співпрацювати, щоб усунути вузькі місця у глобальних постачаннях. Вони мають підтримувати заснований на правилах міжнародний економічний порядок, який захищає від загрози протекціонізму та фрагментації, які можуть ще більше підірвати торговельні мережі.

Визначено, що попереду – безпрецедентна волатильність фінансового ринку. Макроекономічні ризики, ймовірно, домінуватимуть на світових фінансових ринках у найближчі місяці. Іноземні інвестори тікають з ринків, що розвиваються, на тлі побоювань тривалої торгової війни між США і Китаєм. В даний час країни з ринком, що формується, стикаються з низкою перешкод, включаючи уповільнення темпів зростання в країнах з розвинутою економікою; ослаблення зростання світової торгівлі; посилення глобальних фінансових умов; і зростаюча політична та політична невизначеність у ключових країнах, що розвиваються, таких як Аргентина та Бразилія. З іншого боку, прогнозується значне уповільнення зростання у всіх основних розвинених країнах у найближчі два роки.

Настав час для добре скоординованих глобальних політичних заходів, спрямованих на вирішення цієї складної макроекономічної ситуації, а також на спільне вирішення торгових суперечок. На жаль, нинішня глобальна політична обстановка не сприяє зміцненню міжнародного співробітництва та координації політики. Багато в чому всі ці події передбачають погані новини для досягнення Порядку денного на період до 2030 року, оскільки його цілі можуть бути реалізовані тільки за рахунок мобілізації додаткових фінансових ресурсів та міцного глобального партнерства.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки.

Визначено, що фінансова криза може бути обмежена однією країною або одним сегментом фінансових послуг, але ймовірніше, що вона пошириться на регіональний або глобальний рівень. Фінансова криза має як фінансові, і реальні ефекти. Основні фінансові ефекти відбиваються в: уповільнення зростання ВВП; зменшення резервів; падіння цін на акції. Навпаки, реальні наслідки кризи можна побачити у: великі втрати на виході; різні макроекономічні змінні, такі як споживання, виробництво та інвестиції, також зазнають зниження. Фінансова криза може набувати кількох сегментів, включаючи кредитну паніку та банківську кризу або крах фондового ринку. Але це відрізняється від рецесії, яка часто є результатом такої кризи. Фінансові кризи ведуть безпосередньо до втрати національного багатства, але не обов'язково призводять до суттєвих змін у реальній економіці. Коли вартість фінансових установ чи майна швидко падає, виникає фінансова криза.

Встановлено, що фінансові кризи можуть бути викликані різними чинниками: надмірне використання позикових коштів: коли люди, підприємства та уряди беруть на себе надмірні борги, вони наражаються на ризик фінансового краху; «Бульбашки» цін на активи: коли вартість активу, такого як будинок чи акції, швидко зростає, це може призвести до фінансової кризи, коли ціна різко впаде; закриття банку: коли велика кількість клієнтів намагається зняти гроші з банку одночасно, установа може стати неплатоспроможною і закритися, що спровокує фінансову кризу. неправильне управління фінансовою установою: фінансові установи, що погано керуються, можуть збанкрутувати або розоритися, що може спровокувати фінансову катастрофу; економічні спади: фінансова криза може виникнути внаслідок економічного спаду, який визначається зниженням економічної активності та зростанням безробіття. Наслідки глобальної фінансової кризи можна поділити на короткострокові та довгострокові. У короткостроковій

перспективі негативні наслідки, пов'язані з рецесією (тобто вищий рівень безробіття, зниження споживчих витрат та збільшення державного боргу), зазвичай можуть бути усунені протягом кількох років після глобальної фінансової кризи. Однак основні довгострокові наслідки залежать від того, якою мірою країни здатні відновитися. Наприклад, після глобальної фінансової кризи 2008 року США ухвалили кілька важливих законодавчих актів, щоб запобігти повторенню такої кризи. Тим не менш, існують побоювання та критика щодо фінансової допомоги, яка допомогла фінансовим установам, які з самого початку викликали фінансову кризу. Це може призвести до загального підриву довіри до урядів, а також до націоналізму та протекціонізму.

Проаналізовано, що світовими фінансовими кризами протягом XX-XXI сторіччя були: Велика депресія 1932 р.(за період 1930-1932 років грошова маса в США впала на 26 %, у Німеччині - на 27 %, у Великій Британії та Франції – на 18 %.), Суецька криза 1956 р. (Суецька криза була першою великою фінансовою кризою повоєнної доби), Міжнародна боргова криза 1982 р. (криза комерційного боргу вибухнула 1982 року і тривала до 1989 року), Східно-Азійська економічна криза 1997-2001 рр. (криза стала результатом великого зовнішнього дефіциту, завищеної вартості нерухомості та фондового ринку, поганого пруденційного регулювання, відсутності нагляду та прив'язки обмінного курсу до долара США, що призвело до значних коливань обмінного курсу, що зробило міжнародну конкурентоспроможність нестійкою), Латиноамериканська боргова криза в Мексиці, Бразилії та Аргентині 1994-2002 рр. (відбулася значна втрата зовнішніх резервів, і величезний тиск на валютні та фінансові ринки спровокувало фінансову кризу), Глобальний економічний спад 2007-2009 рр.

Досліджено, що пандемія COVID-19 як криза в галузі охорони здоров'я, яка є несподіваним спалахом 2020 року, є значним ресурсом систематичного ризику для фінансових ринків. Пандемія Covid-19 по-різному вплинула на ринки нафти, золота та акцій. Наприклад; під час пандемії COVID-19 спостерігалися значні коливання нафтових цін. Ці коливання безпосередньо вплинули як на економіку країн, так і бізнес. Ціни на нафту безпосередньо впливають на грошові потоки та

прибутковість підприємств. Ціни на нафту безпосередньо впливають на грошові потоки та прибутковість підприємств. Дисконтовані грошові потоки також включають вплив макроекономічних умов, таких як інфляція, відсоткові ставки та економічне зростання. У цей момент зміна цін на нафту постає як фактор, що впливає як на вартість енерговитрат безпосередньо, так і на економічні умови, що побічно впливають на грошові потоки підприємства. Тому ціни на нафту можуть бути важливим фактором, що впливає на ціни акцій. З цієї причини вважається, що отримання інформації про взаємозв'язок між цінами на нафту та іншими інвестиційними інструментами в ході дослідження заповнить важливу прогалину в літературі як для теоретиків, так і для практиків.

Визначено, що якщо порівнювати глобальну кризу з кризою Covid-19 2020 року, то є кілька ключових відмінностей. По-перше, з погляду походження шок, що спровокував глобальну кризу, був внутрішнім по відношенню до економіки. Криза виникла через неправильну роботу фінансової системи економіки. Навпаки, шок, який почав і продовжив кризу Covid-19, був зовнішнім по відношенню до економіки. Криза викликана епідеміологічними силами. По-друге, з погляду масштабів початкового шоку, кількісне зниження у першому кварталі від початку кризи - з погляду зайнятості та виробництва - більше у разі кризи Covid-19, порівняно з глобальною кризою. По-третє, з точки зору тривалості відновлення період відновлення після кризи Covid-19, як очікується, буде коротким після розгортання вакцин і охоплення широких верств населення. Навпаки, період відновлення у разі глобальної кризи був тривалим.

Прогнозується безпрецедентна волатильність фінансового ринку. Макроекономічні ризики, ймовірно, домінуватимуть на світових фінансових ринках у найближчі місяці. Іноземні інвестори тікають з ринків, що розвиваються, на тлі побоювань тривалої торгової війни між США і Китаєм. В даний час країни з ринком, що формується, стикаються з низкою перешкод, включаючи уповільнення темпів зростання в країнах з розвинутою економікою; ослаблення зростання світової торгівлі; посилення глобальних фінансових умов; і зростаюча політична та політична невизначеність у ключових країнах, що розвиваються,

таких як Аргентина та Бразилія. З іншого боку, прогнозується значне уповільнення зростання у всіх основних розвинених країнах у найближчі два роки. Тому настав час для добре скоординованих глобальних політичних заходів, спрямованих на вирішення цієї складної макроекономічної ситуації, а також на спільне вирішення торгових суперечок. На жаль, нинішня глобальна політична обстановка не сприяє зміцненню міжнародного співробітництва та координації політики. Багато в чому всі ці події передбачають погані новини для досягнення Порядку денного на період до 2030 року, оскільки його цілі можуть бути реалізовані тільки за рахунок мобілізації додаткових фінансових ресурсів та міцного глобального партнерства. Паралельно з цим директивним органам у країнах з ринковою економікою, що формується, слід також запроваджувати заходи макропруденційної політики (такі як обмеження на кредитування в іноземній валюті, кредитний контроль та антициклічні вимоги до капіталу) для стримування циклів фінансового буму та спаду. Директивні органи в країнах, що розвиваються, можуть вибрати оптимальне поєднання заходів контролю за рухом капіталу та макропруденційних заходів для зниження валютних та фінансових ризиків.

ДЖЕРЕЛА

1. Проноза П. Систематизація визначення поняття “фінансова криза” та класифікація її видів. *Світ фінансів*. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5039/1/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%B0%20%D0%9F..pdf>;
2. Бебешко А. Ю. Сутність, види та класифікація фінансових криз [Електронний ресурс] / Анатолій Юрійович Бебешко. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/36_PWMN_2010/Economics/76505.doc.htm.
3. Тивончук І. О., Стецюк П. І., Тивончук О. І. Фінансові кризи: аналіз причин та механізмів їх прояву. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Ekonomika/2011_698/16.pdf.
4. Vague R. The Next Economic Disaster: Why It's Coming and How to Avoid It . 2014.
5. Obstfeld, M. (2016). The international monetary system: living with asymmetric global financial flows. *Journal of International Money and Finance*, 62, 1-16.
6. Borio, C. E. (2014). "The financial cycle and macroeconomics: What have we learned and what are the policy implications?." *Journal of Banking & Finance*, 45, 182-198.
7. UN ECOSOC (2019): Forum on Financing for Development Follow-up, Agreed Conclusions and Recommendations. New York. URL: www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/FFDF/2019/L.1
8. John Armour, Dan Awrey, Paul Davies, Luca Enriques, Jeffrey N. Gordon, Colin Mayer, Jennifer Payne. Principles of Financial Regulation. 2016. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198786474.001.0001>
9. Roth B. The Great Depression: A Diary. 2009.
10. Carmen M. Reinhart ,Kenneth S. rohoffs. This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly. 2009

11. Alessandri, P./Haldane, A. G. (2009): Banking on the State, based on a presentation at the Federal Reserve Bank of Chicago 12th Annual International Banking Conference, “The International Financial Crisis: Have the Rules of Finance Changed?,” Chicago, September 25. URL: www.bis.org/review/r091111e.pdf
12. Turner, A. (2010): What do banks do? Why do credit booms and busts occur and what can public policy do about it?? In: Adair Turner et al. (2010): The Future of Finance: The LSE Report. London School of Economics and Political Science, pp. 5-86. URL: <https://harr123et.files.wordpress.com/2010/07/futureoffinance5.pdf>
13. Press Service of NAS of Ukraine. URL: <https://www.nas.gov.ua/EN/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9619>.
14. Multiple crises unleash one of the lowest global economic outputs in recent decades, says UN report. 25 January 2023 URL: <https://unctad.org/news/multiple-crises-unleash-one-lowest-global-economic-outputs-recent-decades-says-un-report>
15. M.Agosin, R. Ffrench-Davis.(2011): The Debt Crisis: From 1980 to 2010 and Beyond" авторства Manuel Agosin та Ricardo Ffrench-Davis .
16. Breitung J., Candelon B. Testing for short-and long-run causality: a frequency-domain approach. J. Econom. 2006;132(2):363–378.
17. Cheema M.A., Faff R.W., Szulczuk K. The 2008 global financial crisis and COVID-19 pandemic: how safe are the safe haven assets? Covid Economics, Vetted and Real-Time Papers. 2020;(34):88–115.
18. Thorne, J./du Toit, C. (2009): A Macro-framework for Successful Development Banks. In: Development Southern Africa, 26:5, pp. 677-694.
19. Bank of England (2009): Financial Stability Report, Issue 25, June 2009, London
20. Cecchetti, S. G./Kharroubi, E. (2015): Why Does Financial Sector Growth Crowd Out Real Economic Growth? BIS Working Paper 490 (February). Basel: Bank for International Settlements.

21. Chen M.H., Jang S.S., Kim W.G. The impact of the SARS pandemic on Taiwanese hotel stock performance: an event-study approach. *Int. J. Hospit. Manag.* 2019;26(1):200–212.
22. Freifeld, K. (2009): Banks Paid \$32.6 Billion in Bonuses Amid US Bailout. Bloomberg 30 July 2009. URL: www.sanders.senate.gov/newsroom/must-read/banks-paid-326-billion-in-bonuses-amid-us-bailout-bloomberg
23. Arouri M.E.H., Nguyen D.K. Oil prices, stock markets and portfolio investment: evidence from sector analysis in Europe over the last decade. *Energy Pol.* 2010;38(8):4528–4539.
24. Cecchetti, S. G. and Kharroubi,E. (2012): Reassessing the Impact of Finance on Growth, BIS Working Paper No. 381 (July). Basel: Bank for International Settlements
25. Congressional Budget Office (2018): Budget Options: Impose a Tax on Financial Transactions., Washington, D.C. URL: www.cbo.gov/budget-options/2018/54823
26. Sahay, R. et al. (2015): Rethinking Financial Deepening: Stability and Growth in Emerging Markets. IMF Staff Discussion Notes 15/08. Washington, D.C.: International Monetary Fund.
27. Sornette, D./von der Becke, S. (2011): Crashes and High Frequency Trading. Swiss Finance Institute Research Paper. No. 11-63, August. URL: <https://ssrn.com/abstract=1976249>
28. de Luna-Martinez, J./Vicente, C. L. (2012): Global Survey of Development Banks. World Bank Policy Research Working Paper No.5969, Washington, D.C.: World Bank
29. Wegner, K. (2019): US Financial Transaction Tax would put Unfair Burden on Savers. In: Financial Times, 11 March 2019. URL: www.ft.com/content/5a0c9816-41b9-11e9-9499-290979c9807a
30. Baker S.R., Bloom N., Davis S.J., Kost K.J. National Bureau of Economic Research; 2019. Policy News and Stock Market Volatility (No. W25720)

31. Bozoklu S., Yilanci V. Energy consumption and economic growth for selected OECD countries: further evidence from the Granger causality test in the frequency domain. *Energy Pol.* 2013;63:877–881.
32. Singh, K. (2018): Scaling-up Finance for Sustainable Development. Reshaping the Role of Development Banks and State-Owned Financial Institutions in the New Millennium, September. URL: www.madhyam.org.in/wp-content/uploads/2018/09/Research-Report-on-Development-Banks.pdf
33. Adekoya O.B., Oliyide J.A., Oduyemi G.O. How COVID-19 upturns the hedging potentials of gold against oil and stock markets risks: nonlinear evidences through threshold regression and markov-regime switching models. *Resour. Pol.* 2021;70
34. Akhtaruzzaman M., Boubaker S., Lucey B.M., Sensoy A. Is gold a hedge or a safe-haven asset in the COVID–19 crisis? *Econ. Modell.* 2021;102
35. Al-Awadhi A.M., Al-Saifi K., Al-Awadhi A., Alhamadi S. Death and contagious infectious diseases: impact of the COVID-19 virus on stock market returns. *J. Behav. Exp. Finance.* 2020
36. Cheema M.A., Faff R.W., Szulczuk K. The 2008 global financial crisis and COVID-19 pandemic: how safe are the safe haven assets? *Covid Economics, Vetted and Real-Time Papers.* 2020;(34):88–115.
37. Atri H., Kouki S., imen Gallali M. The impact of COVID-19 news, panic and media coverage on the oil and gold prices: an ARDL approach. *Resour. Pol.* 2021;72
38. Conlon T., Corbet S., McGee R.J. Are Cryptocurrencies a Safe Haven for Equity Markets? An international perspective from the COVID-19 pandemic. *Res. Int. Bus. Finance.* 2020
39. Global Financial Safety Net—A Lifeline for an Uncertain World. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2021/11/30/global-financial-safety-net-a-lifeline-for-an-uncertain-world>
40. FSB (2021), Global Monitoring Report on Non-Bank Financial Intermediation 2021, December.

41. FSB (2021), Enhancing the Resilience of Non-Bank Financial Intermediation: Progress report, November
42. FSB (2022), Financial policies in the wake of COVID-19: supporting equitable recovery and addressing effects from scarring in the financial sector: Final report, November
43. Barro R.J., Ursúa J.F., Weng J. National Bureau of Economic Research; 2020. The Coronavirus and the Great Influenza Pandemic: Lessons From the “Spanish Flu” for the Coronavirus's Potential Effects on Mortality and Economic Activity (No. W26866)
44. FSB (2021), Effective Implementation of FSB Principles for Sound Compensation Practices and Implementation Standards: 2021 progress report, November
45. World Bank. (2022). “Risk of Global Recession in 2023 Rises Amid Simultaneous Rate Hikes”. Press release. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/09/15/risk-of-global-recessionin-2023-rises-amid-simultaneous-rate-hikes>
46. Recession in 2023? That depends on where you are in the world. Jan 16, 2023 URL: <https://www.weforum.org/agenda/2023/01/global-recession-economic-outlook-2023/>
47. Bordo, M.D. (2021). “Monetary Policy Cooperation/Coordination and Global Financial Crises in Historical Perspective”. *Open Economies Review*, 32 (3), 587–611.
48. Bodnár, K. and Schuler, T. (2022). “The surge in euro area food inflation and the impact of the RussiaUkraine war”. *ECB Economic Bulletin*, 4.
49. FSB (2022), 2022 Resolution Report: Completing the agenda and sustaining progress, December.
50. FSB (2022), G20 Data Gaps Initiative (DGI-2): Progress Achieved, Lessons Learned, and the Way Forward, June.

51. Aizenman, J., Ito, H., and Pasricha, G.K. (2021). “Central Bank Swap Arrangements in the COVID-19 Crisis”. NBER Working Papers. <https://www.nber.org/papers/w28585>

ОГЛЯД СПЕЦІАЛЬНОЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Vague R. The Next Economic Disaster: Why It's Coming and How to Avoid It . 2014.

Authored by Vague R., an expert in the field, this book provides valuable insights into the fragilities and vulnerabilities that currently exist within the global economy.

One of the strengths of this book is its ability to explain complex economic concepts in a manner that is accessible to a wide range of readers. Vague R. presents a comprehensive analysis of the factors that contribute to economic instability, using clear language and relatable examples. Whether you are an economics enthusiast or someone with a limited understanding of the subject, the book offers a balanced mix of depth and simplicity, making it easy to grasp the core ideas.

Moreover, "The Next Economic Disaster" doesn't simply focus on the problems at hand; it also offers practical solutions and strategies to mitigate the risks. Vague R. proposes a range of measures that policymakers, businesses, and individuals can undertake to avoid or minimize the impact of the impending crisis. The emphasis on proactive measures adds a sense of optimism and empowers readers to take action in safeguarding their financial well-being.

2.Obstfeld, M. (2016). The international monetary system: living with asymmetric global financial flows. Journal of International Money and Finance.

In his article, Maurice Obstfeld focuses on the topic of asymmetric global financial flows and their implications for the international monetary system.

Obstfeld argues that these asymmetries can lead to financial crises, exchange rate volatility, and macroeconomic instability, and that policymakers need to address these issues to ensure sustainable and balanced economic growth.

The author highlights factors such as differences in economic fundamentals, financial market imperfections, and policy choices that contribute to the imbalances. Obstfeld emphasizes that while capital flows can be beneficial for countries by providing access to financing and facilitating economic growth, they can also create vulnerabilities and exacerbate economic instability if not properly managed.

Obstfeld's article provides valuable insights into the challenges posed by asymmetric global financial flows and their implications for the international monetary system. The author effectively highlights the potential risks and consequences of imbalances in financial flows and emphasizes the need for coordinated policy responses at both national and international levels.

3. "The Financial Cycle and Macroeconomics: What Have We Learned and What Are the Policy Implications?" by Claudio E. Borio (2014)

The article provides a comprehensive review of existing literature and contributes to the understanding of the complex relationship between financial cycles and the broader economy.

Borio argues that financial cycles, characterized by fluctuations in credit, asset prices, and risk appetite, play a crucial role in shaping economic performance.

The author provides a nuanced understanding of the interactions between financial cycles and the real economy, shedding light on the transmission mechanisms and feedback loops between the two.

The strength of Borio's analysis lies in its empirical grounding. The author supports his arguments with an array of historical data and case studies, examining episodes of financial booms and busts across different countries and time periods. This empirical evidence strengthens the credibility of the article's claims and enhances its relevance to real-world policymaking.

Claudio E. Borio's article makes a significant contribution to the literature on financial cycles and their implications for macroeconomics.

4. John Armour, Dan Awrey, Paul Davies, Luca Enriques, Jeffrey N. Gordon, Colin Mayer, Jennifer Payne. Principles of Financial Regulation. 2016

One of the key strengths of this book lies in its interdisciplinary approach. The authors bring together expertise from law, economics, and finance to provide a holistic perspective on financial regulation.

The book covers a wide range of topics, including the rationale for financial regulation, the role of different regulatory bodies, the regulation of financial institutions, market infrastructure regulation, and the challenges posed by international financial regulation.

Furthermore, "Principles of Financial Regulation" takes a global perspective on financial regulation, recognizing the interconnectedness of financial markets and the need for coordination among regulatory authorities. The authors explore the regulatory challenges arising from globalization and the differing approaches to regulation across jurisdictions. This global outlook is essential in today's increasingly interconnected financial landscape.

"Principles of Financial Regulation" is a highly informative and insightful book that offers a comprehensive exploration of financial regulation from a multidisciplinary perspective.

5. Roth B. The Great Depression: A Diary. 2009.

"The Great Depression: A Diary" is a non-fiction book written by Benjamin Roth, a lawyer from Youngstown, Ohio. It was first published in 2009 and offers a unique

perspective on the Great Depression, as Roth documented his personal experiences and observations during that tumultuous time.

The book is structured as a diary, with Roth chronicling the events and challenges he faced from 1931 to 1941. Through his diary entries, Roth provides an intimate and firsthand account of the impact of the Great Depression on the lives of ordinary Americans. He describes the economic hardships, the collapse of businesses, the struggles of the working class, and the political and social changes that occurred during that era.

Moreover, "The Great Depression: A Diary" provides valuable insights into the economic and political factors that contributed to the crisis. Roth analyzes the policies implemented by the government, the banking system, and the impact of international events on the United States. His observations shed light on the underlying causes and consequences of the Great Depression, offering readers a deeper understanding of this significant period in history.

6. Carmen M. Reinhart, Kenneth S. Rogoff. *This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly*. (2009)

The authors, both respected economists, explore the history of financial crises and argue that despite different contexts, policymakers often repeat the same mistakes.

The book's main premise is that while the specific triggers and circumstances of financial crises may vary, the underlying patterns and behaviors leading to such crises remain remarkably consistent throughout history. By examining data from various countries and time periods spanning eight centuries, Reinhart and Rogoff identify common elements and themes in financial crises, such as excessive borrowing, asset price bubbles, and the subsequent painful aftermaths.

"This Time Is Different" provides a comprehensive analysis of financial crises, drawing upon a wide range of historical examples, including currency crises, banking crises, and sovereign debt crises.

Reinhart and Rogoff's research provides a valuable resource for economists, policymakers, and anyone interested in understanding the dynamics of financial systems.

7. Turner, A. (2010): *What do banks do? Why do credit booms and busts occur and what can public policy do about it??* In: Adair Turner et al. (2010): *The Future of Finance*

Adair Turner's book, "The Future of Finance," delves into the fundamental questions surrounding banks, credit cycles, and the role of public policy in managing financial crises.

One of the strengths of the book is its emphasis on the systemic nature of financial crises. Turner argues that the risks posed by banks and the financial sector extend beyond the realm of individual institutions. He highlights the interconnectedness of financial markets, emphasizing the need for a holistic approach to regulation and supervision. This viewpoint adds depth to the understanding of financial instability and provides valuable insights into the complexities of managing the financial system.

Turner's analysis of public policy responses to credit booms and busts is particularly relevant in the aftermath of the 2008 global financial crisis. He critically evaluates the effectiveness of existing regulatory frameworks and proposes reforms aimed at enhancing financial stability.

However, it is important to note that this book was published in 2010, and the financial landscape has evolved significantly since then. While many of Turner's ideas remain relevant, subsequent events such as the European debt crisis and the emergence of cryptocurrencies have presented new challenges and complexities in the financial system.

8. M.Agosin, R. Ffrench-Davis.(2011): *The Debt Crisis: From 1980 to 2010 and Beyond*" aemopcm6a Manuel Agosin ma Ricardo Ffrench-Davis .

The book written by Manuel Agosin and Ricardo Ffrench-Davis that examines the global debt crisis that occurred between 1980 and 2010. The authors delve into the causes, consequences, and possible solutions to this crisis.

It discusses the policies implemented by developing countries, international financial institutions, and creditor nations during this period. The authors analyze the impact of external debt on economic growth, income distribution, poverty levels, and social development in various regions. Agosin and Ffrench-Davis provide insights into the consequences of the debt crisis on different sectors of society, including the poor and vulnerable populations.

Furthermore, the authors discuss the challenges faced by debtor nations in dealing with the debt crisis and propose potential strategies for debt management and economic recovery.

"The Debt Crisis: From 1980 to 2010 and Beyond" by Manuel Agosin and Ricardo Ffrench-Davis offers a comprehensive analysis of the global debt crisis, providing valuable insights into its causes, effects, and potential solutions.

9.Thorne, J./du Toit, C. (2009): *A Macro-framework for Successful Development Banks*

The article titled "A Macro-Framework for Successful Development Banks" by Janine Thorne and Charlotte du Toit presents a comprehensive analysis of the key elements that contribute to the success of development banks. Development banks play

a crucial role in fostering economic growth, promoting infrastructure development, and supporting sustainable development initiatives in many countries. Thorne and du Toit propose a macro-framework that outlines the essential components necessary for the effective functioning of development banks.

The authors delve into each element, highlighting its significance and providing insights on how development banks can optimize their performance.

The article emphasizes the need for development banks to assess and monitor their impact on economic, social, and environmental aspects. They propose incorporating impact assessments into the decision-making process, enabling banks to prioritize projects that align with sustainable development goals. Lastly, Thorne and du Toit emphasize the importance of knowledge sharing, advocating for the dissemination of best practices, lessons learned, and innovative approaches among development banks.

10.Singh, K. (2018): Scaling-up Finance for Sustainable Development. Reshaping the Role of Development Banks and State-Owned Financial Institutions in the New Millennium.

"Scaling-up Finance for Sustainable Development" by Kavaljit Singh is a timely and insightful book that examines the crucial role of development banks and state-owned financial institutions in driving sustainable development in the new millennium. Singh provides a comprehensive analysis of the challenges and opportunities faced by these institutions in mobilizing finance for sustainable projects.

One of the key strengths of this book is the author's deep understanding of the global financial landscape and its implications for sustainable development. Singh effectively highlights the changing dynamics of finance, emphasizing the need for innovative financing mechanisms to address pressing global issues. By focusing on the role of development banks and state-owned financial institutions, the book offers a unique perspective on how these institutions can contribute to achieving the Sustainable Development Goals (SDGs) set by the United Nations.

It is an authoritative and thought-provoking book that provides a comprehensive examination of the role of development banks and state-owned financial institutions in promoting sustainable development.

SUMMARY

The diploma thesis «World financial crises and their features», written Julia Dzhansyz has a high level of quality and consists of 2 parts. The first part describes the theoretical foundations of the global financial crisis. The chapter consists of three subsections, which include a study of the concept of the world financial crisis, types of crises and their causes, as well as a historical overview of world financial crises during the 20th-21st centuries. The second part of the thesis describes the features of global financial crises. The author examines various aspects of these crises, including the causes of their occurrence, factors contributing to the strengthening of crisis phenomena, as well as the peculiarities of their development. Further, the chapter assesses the impact of global financial crises on the global economy. The author examines various aspects of the economic impact of crises, such as a decline in production, an increase in unemployment, a decrease in investment, and others. Finally, the chapter examines methods of combating global financial crises and evaluates their application.

Keywords: *financial crises, economic crisis, bankruptcy, downturn, banking crisis, slowdown, default, debt crisis, recession, depression, regulation, bubbles, credit crunch, politics, capital.*

Класифікаційна ознака фінансових криз

Джерело: Складено автором на основі [2].

Короткий звіт за результатами перевірки кваліфікаційної роботи антиплагіатною інтернет-системою Unicheck

Имя пользователя:
Міжнародних фінансів Ананьев Микола

ID проверки:
1015231865

Дата проверки:
24.05.2023 17:48:36 EEST

Тип проверки:
Doc vs Internet + Library

Дата отчета:
24.05.2023 17:52:52 EEST

ID пользователя:
100005723

Название файла: Джансиз Юлія Сергіївна

Количество страниц: 52 Количество слов: 11545 Количество символов: 86819 Размер файла: 1.48 MB ID файла: 101490848

4.76%

Совпадения

Наибольшее совпадение: 1.03% с источником из Библиотеки (ID файла: 1008201958)

2.44% Источники из Интернета

159

Страница 54

3.77% Источники из Библиотеки

362

Страница 55

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников